

**БИРЛАШГАН
МИЛЛАТЛАР
ТАШКИЛОТИНИНГ
НИЗОМИ**

**ВА
ХАЛҚАРО СУД
СТАТУТИ**

БИРЛАШГАН МИЛЛАТЛАР ТАШКИЛОТИНИНГ НИЗОМИ

ВА ХАЛҚАРО СУД СТАТУТИ

4180 Davlat
Universiteti no
Kutubxonasi

**NAMANGAN DAVLAT
UNIVERSITETI**
Axborot-resurs markazi

БМТнинг Ўзбекистондаги ахборот маркази томонидан Ўзбек халқаро ҳуқуқ ассоциацияси кўмагида нашр этилди.

Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice. DPI/511 - 5000 - October 2002

Published by the United Nations Office Information Centre, Uzbekistan

ИЗОҲ

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Низоми 1945 йил 26 июнда Сан-Францискода Бирлашган Миллатлар Конференциясининг Халқаро Ташкилот тузиш бўйича якуний мажлисида имзоланган ва 1945 йилнинг 24 октябрида кучга кирган Халқаро Суд Статути Низомнинг таркибий қисми ҳисобланади.

Низомнинг 23, 27 ва 61-моддаларига тузатишлар Бош Ассамблея томонидан 1963 йилнинг 17 декабрида қабул қилиниб, 1965 йилнинг 31 августида кучга кирган. 1965 йилнинг 20 декабрида Бош Ассамблея қабул қилган 109-моддага тузатиш 1968 йилнинг 12 июнида кучга кирди.

Низомнинг 23-моддасига тузатиш Хавфсизлик Кенгаши аъзолари сонини ўн биттадан ўн бештага оширди. Тузатилган 27-модда Хавфсизлик Кенгашининг тартибот масалалари бўйича қарорлари уларга тўққиз аъзо (илгари – еттига) овоз берган бўлса ва бошқа барча масалалар бўйича эса Хавфсизлик Кенгаши доимий аъзоларининг бешта бир хил овозини ҳам ҳисобга олгандаги тўққиз овози (илгари – еттига) берилган бўлса, қабул қилинган, деб ҳисобланишини кўзда тутган.

61-моддага тузатиш Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш аъзолари сонини ўн саккизтадан йигирма еттитага оширди. 1973 йил 24 сентябрда кучга кирган ушбу моддага тузатиш Кенгаш аъзолари сонини йигирма еттитадан элик тўрттага оширди.

109-модданинг биринчи бандига тузатиш аъзо-давлатларнинг Бош Конференция Низомни қайта кўриб чиқиш мақсадида ўтказадиган Бош Конференция вақти ва жойи Бош Ассамблея аъзоларининг учдан икки қисми овози билан ва Хавфсизлик Кенгаши аъзоларининг

ҳар қандай тўққиз (илгари – етти) овози билан белгила-
нишини кўзда тутган.

Низомни қайта кўриб чиқиш имкониятларини кўзда
тутган 109-модданинг 3-банди Бош Ассамблея ва Хавф-
сизлик Кенгаши томонидан Бош Ассамблеянинг 1955
йилдаги навбатдаги ўнинчи сессиясида кўриб чиқилган
ва унинг дастлабки шаклида: «Хавфсизлик Кенгаши-
нинг еттита ҳар қандай аъзоси овози билан» – қолдирил-
ган эди.

**БИРЛАШГАН
МИЛЛАТЛАР
ТАШКИЛОТИНИНГ
НИЗОМИ**

Биз, Бирлашган Миллатлар халқлари,

келажак авлодларни ҳаётимизда икки марта инсониятга ифодалаб бўлмайдиган ғам-ғусса келтирган уруш қулфатларидан халос этишга ва инсоннинг асосий ҳуқуқларига, инсон шахсининг қадр-қимматига, эркак ва аёлларнинг тенг ҳуқуқлилигига ва катта-кичик миллатлар ҳуқуқларининг тенглигига ишончни қайта қарор топтиришга ва шартномалар ва халқаро ҳуқуқнинг бошқа манбаларидан келиб чиқадиган мажбуриятларга ҳурмат билан қараш ва адолатта риоя қилиш мумкин бўлган шарт-шароитни вужудга келтиришга ва ижтимоий тараққиёт ва кенг озодлик шароитида турмушни яхшилашга ёрдам беришга

ва шу мақсадда

сабр-тоқат намоён этиб, яхши қўшнилар каби биргаликда, ўзаро тотувликда яшашга ва

халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш учун кучларимизни бирлаштиришга ва

тегишли принцип ва услубларни қабул қилиш билан қуроли кучларнинг умумий манфаатлардан бўлак мақсадлар учун ишлатилмаслигини таъминлашга ва

халқаро аппаратдан барча халқларнинг иқтисодий ва ижтимоий тараққиётига ёрдам бериш учун фойдаланишга қатъий аҳд қилиб,

Ўз куч-гайратимизни шу мақсадларга эришиш учун бирлаштиришга қарор қилдик.

Шунга биноан, бизнинг тегишли ҳукуматларимиз Сан-Франциско шаҳрида тўпланган, ўзларининг ҳақиқий деб тошилган ваколатномаларини тақдим этган вакиллари орқали Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ушбу Низомини қабул қилишга розилик бердилар ва шу асосда «*Бирлашган Миллатлар*» деб номланган халқаро ташкилотни таъсис этдилар.

I БОБ

МАҚСАД ВА ПРИНЦИПЛАР

1-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти кўзлаган Мақсадлар:

1. Халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ва шу мақсадда тинчликка таҳдиднинг олдини олиш ва уни баргараф этиш ва тажовуз ҳаракатлари ёки тинчликка раҳна солувчи бошқа ҳаракатларни бостириш учун биргаликда самарали чоралар кўриш ҳамда адолат ва халқаро ҳуқуқ принципларига асосланган ҳолда тинчлик воситаларидан фойдаланиб, тинчликнинг бузилишига олиб келувчи халқаро низо ёки вазиятларни тинчйтиш ёки ҳал этиш;
2. Халқларнинг тенг ҳуқуқлилиги ва ўз тақдирини ўзи белгилаши принципини ҳурмат қилиш асосида миллатлар ўртасидаги дўстона муносабатларни ривожлантириш ҳамда ялпи тинчликни мустаҳкамлаш учун бошқа тегишли чораларни кўриш;
3. Иқтисодий, ижтимоий, маданий ва гуманитар характердаги халқаро муаммоларни ҳал этишда ҳамда инсон ҳуқуқларига ва барчанинг ирқи, жинси, тили ва динидан қатъи назар асосий эркинликларига ҳурматни рағбатлантириш ва ривожлантиришда халқаро ҳамкорликни амалга ошириш ва
4. Шу умумий мақсадларга эришишда миллатлар ҳаракатларини мувофиқлаштириш маркази бўлиш.

2-модда

1-моддада кўрсатилган мақсадларга эришиш учун Ташкилот ва унинг Аъзолари қуйидаги принциплар асосида иш юритадилар:

1. Ташкилот ўзининг барча Аъзоларининг суверен тенглиги принципига асосланади;
2. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг барча Аъзолари ҳаммаларини Ташкилот Аъзолари таркибига мансубликдан келиб чиқадиган барча ҳуқуқ ва имтиёзлар билан таъминлаш учун ушбу Низом бўйича зиммаларига олган мажбуриятларини виждонан бажарадилар;
3. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг барча Аъзолари халқаро тинчлик, хавфсизлик ва адолатни таҳдид остига қўймаслик учун ўзларининг халқаро низоларини тинчлик воситалари билан ҳал қиладилар;
4. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг барча Аъзолари ўзларининг халқаро муносабатларида ҳар қандай давлатнинг ҳудудий дахлсизлиги ёки сиёсий мустақиллигига қарши куч билан таҳдид қилиш ёки уни ишлатишдан, шунингдек, Бирлашган Миллатлар Мақсадларига тўғри келмайдиган бошқа бирон-бир тарздаги ҳаракатлардан ўзларини тиядилар;
5. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг барча Аъзолари унга ушбу Низомга мувофиқ амалга ошираётган барча ҳаракатларида ҳар томонлама ёрдам берадилар ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан қайси давлатга қарши огоҳлантирувчи ёки мажбурловчи характердаги ҳаракатлар амалга оширилаётган бўлса, бундай давлатга ёрдам кўрсатишдан ўзларини тиядилар;
6. Ташкилот ўзига Аъзо бўлмаган давлатларнинг шу принциплар асосида ҳаракат қилишларини таъминлайди, зеро бу халқаро тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш учун зарур бўлиши мумкин;

7. Ушбу Низом Бирлашган Миллатлар Ташкилотига ҳар қандай давлатнинг аслида ички ваколатига кирадиган ишларига аралашиб учун асло ҳуқуқ бермайди ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Аъзоларидан бундай ишларни ушбу Низом доирасида ҳал этишга киритишни талаб этмайди; аммо ушбу принцип VII бобга асосланиб, мажбурий чоралар қўлланишига дахлдор эмас.

II БОБ

ТАШКИЛОТ АЪЗОЛАРИ

3-модда

Халқаро Ташкилот тузиш юзасидан Сан-Францискода бўлган Конференцияда қатнашиб ёки илгарироқ Бирлашган Миллатларнинг 1942 йил 1 январдаги Декларациясини имзолаб, 110-моддага мувофиқ ушбу Низомни имзолаган ва ратификация қилган давлатлар Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг дастлабки Аъзолари ҳисобланади.

4-модда

1. Ушбу Низомда назарда тутилган мажбуриятларни ўз зиммасига оладиган ва, Ташкилотнинг фикрича, шу мажбуриятларни бажара оладиган ва бажаришни истайдиган барча тинчликсевар давлатлар Ташкилотта Аъзо бўла оладилар.
2. Ҳар қандай давлатни Ташкилот Аъзолигига қабул қилиш Хавфсизлик Кенгашининг тавсиясига мувофиқ Бош Ассамблея қарори билан амалга оширилади.

5-модда

Агар Хавфсизлик Кенгаши Ташкилотнинг бирон-бир Аъзосига қарши огоҳлантирувчи ёки мажбурловчи характердаги чораларни кўрган бўлса, Бош Ассамблея Хавфсизлик Кенгашининг тавсиясига мувофиқ, унинг Ташкилот Аъзоси сифатидаги тегишли ҳуқуқ ва имтиёзларидан фойдаланишини тўхтатиб қўйишга ҳақли. Бу ҳуқуқ ва имтиёзлардан фойдаланишни Хавфсизлик Кенгаши қайта тиклаши мумкин.

6-модда

Ташкилотнинг ушбу Низомда кўрсатилган принципларини муттасил равишда бузиб келган Аъзоси Хавфсизлик Кенгашининг тавсиясига биноан Бош Ассамблея Ташкилотидан чиқарилиши мумкин.

III БОБ ОРГАНЛАР

7-модда

1. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг асосий органлари сифатида Бош Ассамблея, Хавфсизлик Кенгаши, Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш, Васийлик Кенгаши, Халқаро Суд ва Котибият таъсис этилади.
2. Зарур бўлиб қолганда ушбу Низомга мувофиқ ёрдамчи органлар таъсис этилиши мумкин.

8-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўзининг асосий ва ёрдамчи органларида эркеклар билан хотин-қизларнинг истаган вазифада ва тенг шароитларда қатнашиш ҳуқуқини ҳеч ҳам чекламайди.

IV БОБ

БОШ АССАМБЛЕЯ

ТАРКИБИ

9-модда

1. Бош Ассамблея Ташкилот Аъзоларидан иборат.
2. Ташкилотнинг ҳар бир Аъзоси Бош Ассамблеяда бештадан ортиқ бўлмаган вакилларига эга бўлади.

ВАЗИФА ВА ВАКОЛАТЛАРИ

10-модда

Бош Ассамблея ушбу Низом доирасида ёки Низомда кўзда тутилган ҳар қандай органнинг ваколатлари ҳамда вазифаларига тааллуқли ҳар қандай масала ёки ишни муҳокама қилишга ва 12-моддада кўрсатилган истиснолардан ташқари, шу йўналишдаги ҳар қандай масала ёки иш юзасидан Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Аъзоларига ёки Хавфсизлик Кенгашига ёхуд Ташкилот Аъзоларига ҳам, Хавфсизлик Кенгашига ҳам тавсиялар беришга вакил қилинади.

11-модда

1. Бош Ассамблея халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ишида ҳамкорликнинг умумий принципларини, шу жумладан, қуролсизланиш ва қурол-яроғни тартибга солишни белгилаб берувчи принципларни кўриб чиқишга ва шу қоидалар юзасидан Ташкилот Аъзоларига ёки Хавфсизлик Кенгашига ёхуд Ташкилот Аъзоларига ҳам, Хавфсизлик Кенгашига ҳам тавсиялар беришга вакил қилинади.

2. Бош Ассамблея халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш юзасидан ўз олдига Ташкилотнинг ҳар қандай Аъзоси ёки Хавфсизлик Кенгаши томонидан ёки Ташкилотга Аъзо бўлмаган давлат томонидан қўйилган ҳар қандай масалаларни 35-модданинг 2-бандига мувофиқ муҳокама қилишга ва 12-моддада кўрсатилган истиснолардан ташқари, шундай йўналишдаги ҳар қандай масала юзасидан манфаатдор давлат ёки давлатларга ёки Хавфсизлик Кенгашига тавсиялар беришга вакил қилинади. Бош Ассамблея чора кўриш зарур бўлган бундай ҳар қанақа масалани муҳокамагача ёки муҳокамадан сўнг Хавфсизлик Кенгашига оширади.
3. Бош Ассамблея Хавфсизлик Кенгашининг эътиборини халқаро тинчлик ва хавфсизликка таҳдид қилиши мумкин бўлган вазиятларга жалб эта олади.
4. Бош Ассамблеянинг ушбу моддада баён қилинган ваколатлари 10-модданинг умумий маъносини чеклаб қўймаслиги лозим.

12-модда

1. Хавфсизлик Кенгаши бирор низо ёки вазият бўйича ушбу Низомда ўзига юкланган вазифаларни бажараётганида, агар Хавфсизлик Кенгашининг ўзи сўрамаса, Бош Ассамблея шу низо ёки вазиятга тааллуқли ҳеч қандай тавсия бера олмайди.
2. Бош Котиб Хавфсизлик Кенгашининг розилиги билан Бош Ассамблеяни унинг ҳар бир сессиясида Хавфсизлик Кенгаши муҳокама қилаётган халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлашга тааллуқли барча масалалар юзасидан хабардор қилади, худди шу тариқа Хавфсизлик Кенгаши бундай масалаларни

муҳокама қилишни тўхтатган заҳоти дарҳол Бош Ассамблеяни, агар Бош Ассамблея мажлис ўтказмаётган бўлса, Ташкилот Аъзоларини хабардор қилади.

13-модда

1. Бош Ассамблея:

- a) Сиёсий соҳадаги халқаро ҳамкорликка кўмаклашиш ва халқаро ҳуқуқнинг тобора тараққий этиши ва унинг кодификация қилинишини рағбатлантириш;
- b) Иқтисодий, ижтимоий, маданият, маориф, соғлиқни сақлаш соҳаларидаги халқаро ҳамкорликка кўмаклашиш, инсон ҳуқуқларини ва барчанинг асосий эркинликларини ирқи, жинси, тили ва динини ажратмаган ҳолда амалга оширишга кўмаклашиш мақсадида тадқиқотлар уюштиради ва тавсиялар беради.

2. Бош Ассамблеянинг юқорида, 1-б бандда эслатилган масалаларга тааллуқли бошқа мажбуриятлари, вазифалари ва ваколатлари IX ва X бобларда баён қилинган.

14-модда

Бош Ассамблеяга, 12-моддадаги қоидаларга риоя қилган ҳолда, келиб чиқишидан қатъи назар, Ассамблея фикрига кўра, миллатлар умумий фаровонлигига ёки ўрталаридаги дўстона муносабатларга раҳна солиши мумкин бўлган ҳар қандай вазиятни, жумладан, ушбу Низомдаги, Бирлашган Миллатларнинг Мақсад ва Принциплари баён этилган қоидаларни бузиш натижасида юзага келувчи вазиятларни, тинч йўл билан бартараф этиш чораларини тавсия этиш ваколати берилади.

15-модда

1. Бош Ассамблея Хавфсизлик Кенгашининг йиллик ва махсус маърузаларини қабул қилиб олади ва кўриб чиқади; бу маърузалар халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш бўйича Хавфсизлик Кенгаши кўришга аҳд қилган ёки кўрган чоралар тўғрисидаги ҳисоботни ўз ичига олади.
2. Бош Ассамблея Ташкилотнинг бошқа органлари маърузаларини қабул қилиб олади ва кўриб чиқади.

16-модда

Бош Ассамблея халқаро васийлик тизими юзасидан ўзига XII ва XIII боблар асосида юкланган вазифаларни бажаради, бунга стратегик ҳудудлар қаторига киритилмаган ҳудудлар учун васийлик тўғрисидаги битимларни тасдиқлаш ҳам киради.

17-модда

1. Бош Ассамблея Ташкилотнинг бюджетини кўриб чиқади ва тасдиқлайди.
2. Ташкилот Аъзолари унинг харажатларини Бош Ассамблея белгилаган тақсимотга мувофиқ тўлайди.
3. Бош Ассамблея 57-моддада эслатилган ихтисослаштирилган муассасалар билан тузилган ҳар қандай молия ва бюджет битимларини кўриб чиқиб, тасдиқлайди ва манфаатдор муассасаларга тавсиялар бериш мақсадида шундай ихтисослаштирилган муассасаларнинг маъмурий бюджетларини текшириб чиқади.

ОВОЗ БЕРИШ

18-модда

1. Бош Ассамблеянинг ҳар бир Аъзоси битта овозга эга.
2. Бош Ассамблеянинг муҳим масалалар бўйича қарорлари Ассамблеянинг овоз беришда ҳозир бўлган ва қатнашган аъзоларининг учдан икки қисмидан иборат кўпчилиги томонидан қабул қилинади. Бу масалаларга қуйидагилар киради:
 - халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлашга оид тавсиялар, Хавфсизлик Кенгашининг доимий бўлмаган Аъзоларини сайлаш, Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш Аъзоларини сайлаш, 86-модданинг 1-с бандига мувофиқ Васийлик Кенгаши аъзоларини сайлаш, Бирлашган Миллатлар Ташкилотига янги Аъзолар қабул қилиш, Ташкилот Аъзоларининг ҳуқуқ ва имтиёзларини тўхтатиб туриш,
 - Ташкилотдан унинг Аъзоларини чиқариш, васийлик тизимининг ишлашига тааллуқли масалалар ва бюджет масалалари.
3. Бошқа масалаларга тааллуқли қарорлар, жумладан, овозларнинг учдан икки қисмидан иборат кўпчилиги билан ҳал қилинадиган масалаларнинг қўшимча турларини аниқлаш ҳақидаги қарорлар овоз беришда ҳозир бўлган ва қатнашганларнинг оддий кўпчилиги билан қабул қилинади.

19-модда

Ташкилотга аъзолик бадали тўлаш бўйича қарздор бўлган Ташкилот Аъзоси, агар қарзининг миқдори унинг охириги тўлиқ икки йил учун тўлаши лозим бўлган пул миқдорига баробар ёки ундан ортиқ бўлса, Бош

Ассамблеяда овоз бериш ҳуқуқидан маҳрум этилади. Аммо Бош Ассамблея Ташкилот Аъзоси аъзолик бадалини ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра ўз вақтида тўлай олмаган, деб топса, бундай Аъзонинг овоз беришда қатнашишига рухсат бериши мумкин.

ТАРТИБОТ

20-модда

Бош Ассамблея навбатдаги йиллик сессияларига ва вазиет тақозоси билан махсус сессияларга тўпланади. Махсус сессияларни Бош Котиб Хавфсизлик Кенгаши-нинг ёки Ташкилот Аъзоларидан кўпчилигининг талаби билан чақиради.

21-модда

Бош Ассамблея ўзининг тартибот қоидаларини белгилай-ди. У ҳар бир сессияга ўз Раисини сайлайди.

22-модда

Бош Ассамблеяга ўз вазифаларини бажариши учун зарур деб топган ёрдамчи ташкилотларни таъсис этишига ваколат берилади.

V БОБ

ХАВФСИЗЛИК КЕНГАШИ

ТАРКИБИ

23-модда

1. Хавфсизлик Кенгаши Ташкилотнинг ўн беш Аъзосидан иборат. Хитой Халқ Республикаси, Франция, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи, Буюк Британия ва Шимолий Ирландия Қўшма Қироллиги ва Америка Қўшма Штатлари Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзоларидир. Бош Ассамблея Ташкилотнинг бошқа ўнта Аъзосини Хавфсизлик Кенгашининг муваққат аъзолари сифатида сайлайди, бунда, аввало, Ташкилот Аъзоларининг халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлашда ва Ташкилотнинг бошқа мақсадларига эришишда нечоғли қатнашганлигига, шунингдек, адолатли жуғрофий тақсимотга алоҳида эътибор беради.
2. Хавфсизлик Кенгашининг муваққат аъзолари икки йиллик муддатга сайланади. Муваққат аъзоларни биринчи марта сайлашда Хавфсизлик Кенгаши Аъзолари сони ўн биттадан ўн бештагача кўпайгач, тўртта қўшимча Аъзолардан икkitаси бир йил муддатга сайланади. Хавфсизлик Кенгашининг чиқиб кетаётган Аъзоси дарҳол қайта сайлана олмайди.
3. Хавфсизлик Кенгашининг ҳар бир Аъзоси битта вакилга эга.

ВАЗИФА ВА ВАКОЛАТЛАРИ

24-модда

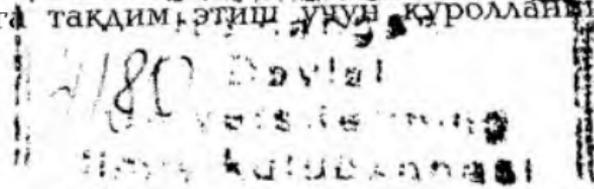
1. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тез ва самарали ҳаракат қилишини таъминлаш учун унинг Аъзолари Хавфсизлик Кенгаши зиммасига халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш бўйича асосий масъулиятни юклайдилар ва Хавфсизлик Кенгаши шу масъулиятдан келиб чиқадиган мажбуриятларни бажараётганда Ташкилот Аъзолари номидан иш кўришига рози бўладилар.
2. Хавфсизлик Кенгаши ушбу мажбуриятларини бажараётганида Бирлашган Миллатларнинг Мақсад ва Принципларига мувофиқ иш кўради. Шу мажбуриятларни бажариш учун Хавфсизлик Кенгашига берилган муайян ваколатлар VI, VII, VIII, XII бобларда баён этилган.
3. Хавфсизлик Кенгаши Бош Ассамблея муҳокамасига йиллик маърузалар ва, заруратга қараб, махсус маърузалар тақдим қилади.

25-модда

Ташкилот Аъзолари, ушбу Низомга мувофиқ, Хавфсизлик Кенгашининг қарорларига бўйсунишга ва уларни бажаришга розилик берадилар.

26-модда

Қуролланиш иши учун жаҳоннинг одам ва иқтисодий захираларини энг кам миқдорда жалб қилган ҳолда халқаро тинчлик ва хавфсизлик ўрнатиш ва сақлашга кўмаклашиш мақсадида Хавфсизлик Кенгаши Ташкилот Аъзоларига тақдим этиш учун қуролланишни

тартибга солиш тизимини вужудга келтириш режаларининг 47-моддада кўрсатилган Ҳарбий Штаб қўмитаси ёрдами билан тузилишига жавобгар ҳисобланади.

ОВОЗ БЕРИШ

27-модда

1. Хавфсизлик Кенгашининг ҳар бир Аъзоси битта овозга эга.
2. Хавфсизлик Кенгашининг тартибот масалалари бўйича қарорлари, агар уларга Кенгашнинг тўққиз аъзоси ёқлаб овоз берган бўлса, қабул қилинган, деб ҳисобланади.
3. Хавфсизлик Кенгашининг бошқа барча масалаларга оид қарорлари Кенгашнинг барча доимий аъзоларининг бир хил овозларини қўшиб ҳисоблаганда тўққиз аъзоси овоз берган бўлса, қабул қилинган, деб ҳисобланади, бунда баҳсда қатнашувчи томон VI боб асосида ва 52-модданинг 3-банди асосида қарор қабул қилишда овоз беришдан ўзини сақлаши керак.

ТАРТИБОТ

28-модда

1. Хавфсизлик Кенгаши узлуксиз ишлай оладиган тарзда тузилади. Бунинг учун Хавфсизлик Кенгашининг ҳар бир аъзоси Бирлашган Миллатлар Ташкилоти жойлашган ерда доимо ўз вакилига эга бўлиши керак.
2. Хавфсизлик Кенгаши вақти-вақти билан бўладиган мажлисларга тупланеди, уларда аъзолардан ҳар бири ўз истагига қараб, ё ҳукумат аъзоси ёки махсус тайинланган бошқа бир вакили сифатида қатнашиши мумкин.

3. Хавфсизлик Кенгашининг мажлислари нафақат Ташкилот жойлашган жойда, балки Кенгашнинг фикрича, унинг ишлашига кўпроқ имкон берадиган бошқа ҳар қандай жойда ҳам ўтказилиши мумкин.

29-модда

Хавфсизлик Кенгаши ўз вазифаларини бажариши учун қандай ёрдамчи органларни зарур деб топса, уларни таъсис эта олади.

30-модда

Хавфсизлик Кенгаши ўзининг тартибот қоидаларини, шу жумладан, ўз Раисини сайлаш тартибини белгилайди.

31-модда

Ташкилотнинг Хавфсизлик Кенгашига аъзо бўлмаган ҳар бир Аъзоси Хавфсизлик Кенгаши муҳокамасига киритилган ҳар қандай масалани кўриб чиқишда, Хавфсизлик Кенгаши ана шу масалани мазкур Аъзонинг манфаатларига тааллуқли деб топган ҳар бир ҳолатда, овоз бериш ҳуқуқисиз қатнаша олади.

32-модда

Ташкилотнинг Хавфсизлик Кенгаши аъзолигида турмаган ҳар қандай аъзоси ёки Ташкилотнинг аъзолигида турмаган ҳар қандай давлат, Хавфсизлик Кенгаши кўриб чиқадиган низода қатнашувчи томон бўлса, улар шу низога тааллуқли муҳоқамада овоз бериш ҳуқуқидан фойдаланмай қатнашиш учун таклиф этилади. Хавфсизлик Кенгаши Ташкилот Аъзоси бўлмаган давлатнинг қатнашуви учун қандай шароитни адолатли деб топса, ўшандай шароитни вужудга келтиради.

VI БОБ НИЗОЛАРНИ ТИНЧ ЙЎЛ БИЛАН ҲАЛ ҚИЛИШ

33-модда

1. Ҳар қандай низода қатнашувчи томонлар, бу низонинг давом этиши халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг сақланишига таҳдид соладиган бўлса, аввало, низони музокаралар юритиш, текшириш, воситачилик, ярашиш, арбитраж, суд йўли билан ҳал этиш ёки минтақавий органлар ё битимларга мурожаат қилиш ёки ўз хоҳишларига кўра, бошқа тинчлик воситалари билан бартараф этишга интилишлари лозим.
2. Хавфсизлик Кенгаши, зарур деб топса, томонлардан ораларидаги низони шундай воситалар ёрдамида бартараф қилишни талаб этади.

34-модда

Хавфсизлик Кенгаши халқаро ихтилофга сабаб бўлиши ёки низо чиқариши мумкин бўлган ҳар қандай келишмовчилик ёки вазиятни, уларнинг давом этиши халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг сақланишига таҳдид сола олиши эҳтимолини аниқлаш мақсадида, текширишга вакил қилинади.

35-модда

1. Ташкилотнинг ҳар бир Аъзоси 34-моддада кўрсатилган тарздаги ҳар қандай низо ёки вазиятни Хавфсизлик Кенгашига ёки Бош Ассамблеяга маълум қила олади.
2. Ташкилот Аъзоси бўлмаган давлат Хавфсизлик Кенгаши ёки Бош Ассамблеяни ўзи бир томони бўлган ҳар қандай низо тўғрисида, агар у ушбу

Низомда кўрсатилган низоларни тинчлик йўли билан бартараф этиш мажбуриятларини олдиндан ўз зиммасига олса, хабардор қила олади.

3. Бош Ассамблея ўзига ушбу модда асосида маълум қилинган ишларни 11- ва 12-моддалардаги қоидаларга мувофиқ ҳал этади.

36-модда

1. Хавфсизлик Кенгаши 33-моддада кўрсатилган тарздаги низонинг ёки шунга ўхшаш вазиятнинг ҳар қандай босқичида уни бартараф этишнинг тегишли тартиби ёки усулини тавсия этишга вакил қилинади.
2. Хавфсизлик Кенгаши шу низони бартараф этиш учун томонлар тарафидан қабул қилиб бўлинган ҳар қандай тартибни эътиборга олади.
3. Хавфсизлик Кенгаши ушбу модда асосида тавсиялар берганда юридик характердаги низолар умумий қоида сифатида, Суд Статути қоидаларига мувофиқ Халқаро Судга оширилиши кераклигини ҳам эътиборга олади.

37-модда

1. Агар томонлар 33-моддада кўрсатилган тарздаги низони шу моддада кўрсатилган воситалар билан бартараф қилолмасалар, уни Хавфсизлик Кенгашига оширадilar.
2. Агар Хавфсизлик Кенгаши шу низонинг давом этиши халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг сақланишига ҳақиқатан таҳдид қилиши мумкин, деб ҳисобласа, у 36-модда асосида иш кўриш керакми ёки низони бартараф этишнинг ўзи маъқул топган шартларни тавсия этиш кераклигини ҳал қилади.

38-модда

Хавфсизлик Кенгаши, агар ҳар қандай низода қатнашувчи барча томонлар илтимос қилса, 33-37-моддаларнинг қоидаларига путур етказмасдан томонларга шу низонинг тинч йўл билан бартараф этиш мақсадида тавсиялар беришга вакил қилинади.

VII БОБ

ТИНЧЛИККА ТАХДИД ҚИЛИШ, ТИНЧЛИКНИ БУЗИШ ВА БОСҚИНЧИЛИК ҲАРАКАТЛАРИГА НИСБАТАН КЎРИЛАДИГАН ЧОРАЛАР

39-модда

Хавфсизлик Кенгаши тинчликка ҳар қандай таҳдид қилиш, тинчликни ҳар қандай тарзда бузиш ёки босқинчилик ҳаракати мавжудлигини аниқлайди ва тавсиялар беради ёки халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ёхуд тиклаш учун 41-ва 42-моддаларга мувофиқ қандай чоралар кўриш кераклигини ҳал қилади.

40-модда

Хавфсизлик Кенгаши вазиятнинг ёмонлашувига йўл қўймаслик учун тавсиялар бериш ёки 39-моддада кўзда тутилган чораларни кўриш ҳақида қарор қабул қилишдан аввал, манфаатдор томонлардан ўзи вақтинча кўрилиши лозим ва маъқул, деб топган чораларнинг бажарилишини талаб этишга вакил қилинади. Бундай вақтинча чоралар манфаатдор томонларнинг ҳуқуқлари, даъволари ёки мавқеига зарар етказмаслиги лозим. Хавфсизлик Кенгаши шу муваққат чораларнинг бажарилмаганлигини тегишлича ҳисобга олади.

41-модда

Хавфсизлик Кенгаши ўз қарорларини амалга ошириш учун қуролли кучлардан фойдаланиш билан алоқадор бўлмаган қандай чоралар кўриш кераклигини ҳал этишга вакил қилинади ва у Ташкилот Аъзоларидан шундай чоралар кўришни талаб қила олади. Бу чораларга

иқтисодий муносабатларни, темир йўл, денгиз, ҳаво, почта, телеграф, радио ёки бошқа алоқа воситаларини тўла ёки қисман тўхтатиш, шунингдек, дипломатик муносабатларни узиб қўйиш кириши мумкин.

42-модда

Агар Хавфсизлик Кенгаши 41-моддада кўзда тутилган чораларнинг етарли бўлмаслиги мумкин ёки етарли эмас, деб топса, у ҳаво, денгиз ёки қуруқликдаги кучлар ёрдамида халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ёки тиклаш учун зарур чоралар кўришга вакил қилинади. Бундай чораларга Ташкилот Аъзоларининг ҳаво, денгиз ёки қуруқликдаги кучларининг намоиши, қамал қилиши ва бошқа амалиётлари кириши мумкин.

43-модда

1. Ташкилотнинг барча Аъзолари халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ишига ўз ҳиссасини қўшиши учун Хавфсизлик Кенгаши ихтиёрига унинг талаби бўйича ва махсус битим ёки битимларга биноан халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш учун зарур қуроли кучлар, ёрдам ва тегишли хизмат воситаларини юборадилар, шу жумладан, ҳудудидан ўтиш ҳуқуқини бериш мажбуриятини оладилар.
2. Бундай битим ёки битимлар қўшинларнинг сони ва тури, уларнинг тайёргарлик даражаси ва умумий жойлашуви ҳамда хизмат кўрсатиш воситалари ва ёрдам характерини белгилайди.
3. Битим ёки битимлар тузиш тўғрисидаги музокаралар Хавфсизлик Кенгашининг ташаббуси билан мумкин қадар қисқа муддатда олиб борилади. Битим ёки битимлар Хавфсизлик Кенгаши билан Ташкилот

Аъзолари ўртасида ёки Хавфсизлик Кенгаши билан Ташкилотнинг бир гуруҳ Аъзолари ўртасида тузилиб, уларни имзолаган давлатлар томонидан шу давлатларнинг конституциявий тартиботига мувофиқ ратификация қилиниши керак.

44-модда

Хавфсизлик Кенгаши куч ишлатишга қарор қилганида, Кенгашда вакили бўлмаган Ташкилот Аъзосидан **43-модда** асосида унинг ўз зиммасига олган мажбуриятларини бажариш юзасидан қуроли кучлар беришини талаб қилишдан илгари, Ташкилотнинг шу Аъзосини, агар у истаса, Хавфсизлик Кенгашининг шу Ташкилот Аъзосининг қуроли кучлари қисмларидан фойдаланиш юзасидан қарори қабул қилинишида қатнашишга таклиф этади.

45-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг шошилиш чарбий чоралар кўришига имконият туғдириш мақсадида, Ташкилот Аъзолари ўз миллий ҳарбий ҳаво кучлари қисмларини биргаликда халқаро мажбурий чоралар кўриш учун тайёр ҳолатда ушлашлари лозим. Бу қисмларнинг сони ва тайёргарлик даражасини ҳамда уларнинг биргаликда ҳаракат қилиш режаларини Хавфсизлик Кенгаши Ҳарбий-Штаб қўмитаси ёрдами билан махсус битимда ёки 43-моддада эслатилган битимларда кўрсатилган меъёردа белгилайди.

46-модда

Қуроли кучлар ишлатиш режаларини Хавфсизлик Кенгаши Ҳарбий-Штаб қўмитаси ёрдами билан тузади.

47-модда

1. Ҳарбий-Штаб қўмитаси Хавфсизлик Кенгашига унинг халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ишидаги ҳарбий эҳтиёжларига, ўз ихтиёрига берилган қўшинлардан фойдаланиш ва уларга қўмондонлик қилишга, шунингдек, қуролланишни тартибга солиш ва эҳтимол тутилган қуролсизланишга доир барча масалалар бўйича маслаҳатлар бериш ва ёрдам кўрсатиш учун тузилади.
2. Ҳарбий-Штаб қўмитаси Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари штаблари бошлиқлари ёки уларнинг вакилларидан ташкил топади. Қўмигада доимий вакили бўлмаган ҳар қандай Ташкилот Аъзоси, агар қўмига вазифаларининг самарали бажарилишида шу Аъзонинг иштироки талаб этилса, қўмига томонидан ҳамкорлик қилиш учун таклиф этилади.
3. Ҳарбий-Штаб қўмитаси Хавфсизлик Кенгашига бўйсунгани ҳолда, Хавфсизлик Кенгашининг ихтиёрига берилган ҳар қандай қуролли кучларга стратегик раҳбарлик қилишга жавобгардир. Бундай кучларга қўмондонлик қилишга тааллуқли масалалар кейинчалик ишлаб чиқилиши лозим.
4. Ҳарбий-Штаб қўмитаси Хавфсизлик Кенгашининг руҳсати билан ва тегишли минтақавий Ташкилотлар билан маслаҳатлашгандан кейин ўзининг минтақавий кичик қўмиталарини таъсис эта олади.

48-модда

1. Халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш мақсадида Хавфсизлик Кенгаши қарорларини бажариш учун талаб қилинадиган ҳаракатлар Хавфсизлик Кенгаши қандай белгилаганига қараб, Ташкилотнинг барча

Аъзолари ёки уларнинг баъзилари томонидан амалга оширилади.

2. Бундай қарорлар Ташкилот Аъзолари томонидан бевосита, шунингдек, уларнинг ўзлари аъзо бўлган тегишли халқаро муассасалардаги ҳаракатлари билан амалга оширилади.

49-модда

Ташкилот Аъзолари Хавфсизлик Кенгаши қабул қилган қарорларда кўрсатилган чораларни амалга оширишда ўзаро ёрдам бериш учун бирлашишлари керак.

50-модда

Хавфсизлик Кенгаши бирон давлатга қарши огоҳлантирувчи ёки мажбурловчи чораларни кўрса, бошқа ҳар қандай давлат юқорида эслатилган чораларни амалга оширишдан келиб чиқадиган махсус иқтисодий муаммоларга дуч келса, Ташкилотта Аъзо ёки Аъзо эмаслигидан қатъи назар, шу муаммоларни ҳал қилиш учун Хавфсизлик Кенгаши билан маслаҳатлашишга ҳақли.

51-модда

Ушбу Низом Ташкилот Аъзосига қуроли ҳужум қилинган тақдирда, Хавфсизлик Кенгаши халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш учун зарур чоралар кўрмагунча, унинг алоҳида ёки биргаликда ўз-ўзини мудофаа қилишдан иборат ажралмас ҳуқуқига асло монелик қилмайди. Ташкилот Аъзоларининг ўз-ўзини мудофаа қилиш ҳуқуқини амалга оширишда кўрган чоралари Хавфсизлик Кенгашига дарҳол маълум қилиниши ва унинг мазкур Низомга мувофиқ, ҳамма вақт халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш ёки тиклаш учун Хавфсизлик

Кенгашига қандай чорани зарур топса, уни амалга оширишга берилган ваколатлари ва масъулиятига ҳеч бир дахл қилмаслиги керак.

VIII БОБ

МИНТАҚАВИЙ БИТИМЛАР

52-модда

1. Ушбу Низом халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлашга тааллуқли бўлган ва минтақавий ҳаракатларга тўғри келадиган масалаларни ҳал этиш учун минтақавий битимлар ёки органларнинг мавжуд бўлишига ҳеч бир тўсқинлик қилмайди, лекин бундай битим ёки органлар ва уларнинг фаолияти Ташкилотнинг Мақсад ва Принциплари билан ҳамоҳанг бўлиши шарт.
2. Шундай битимларни ёки органларни тузган Ташкилот Аъзолари маҳаллий низоларни Хавфсизлик Кенгашига оширгунга қадар уларни шундай минтақавий битимлар ёки шундай минтақавий органлар ёрдамида тинч йўл билан ҳал этишга эришиш учун бор кучларини сафарбар этишлари керак.
3. Хавфсизлик Кенгаши маҳаллий низоларнинг шундай минтақавий битимлар ёки шундай минтақавий органлар ёрдамида ё манфаатдор давлатлар ташаббуси билан ёки ўз ташаббуси билан тинч ҳал этилишини рағбатлантириши лозим.
4. Ушбу модда 34- ва 35-моддаларнинг қўлланилишига ҳеч бир даҳл қилмайди.

53-модда

1. Хавфсизлик Кенгаши ўз раҳбарлигида мажбурий чоралар кўриш учун қаерда ўринли бўлса, ўша ерда шундай минтақавий битимлар ёки органлардан фойдаланади. Аммо Хавфсизлик Кенгашидан ваколат олмай туриб, мазкур минтақавий битимлар

асосида ёки минтақавий органлар томонидан ҳеч қандай мажбурий чоралар кўрилмайди, бундан 107-моддада кўзда тутилган, ушбу модданинг 2-бандида таърифланган ҳар қандай душман давлатга қарши чоралар ёки ҳар қандай шундай давлат томонидан тажовузкорона сиёсат юргизилишига қарши минтақавий битимларда назарда тутилган чоралар, яъни шундай давлатнинг яна тажовуз қилишига йўл қўйилмаслиги учун жавобгарлик манфаатдор ҳукуматлар илтимослари билан Ташкилотга юкланадиган вақтгача кўриладиган чоралар мустаснодир.

2. Ушбу модданинг 1-бандида қўлланилган «*душман давлат*» атамаси Иккинчи жаҳон уруши мобайнида ушбу Низомни имзолаган давлатларга душман бўлган ҳар қандай давлатга тааллуқлидир.

54-модда

Хавфсизлик Кенгаши халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш учун минтақавий битимлар асосида ёки минтақавий органлар томонидан амалга оширилган ёки амалга оширилиши мўлжалланаётган ҳаракатлар ҳақида ҳамиша тўлиқ хабардор қилиниб туриши лозим.

IX БОБ

ХАЛҚАРО ИҚТИСОДИЙ

ВА ИЖТИМОЙИ ҲАМКОРЛИК

55-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти халқларнинг тенг ҳуқуқлилиги ва ўз тақдирини ўзи белгилаши тамойилини ҳурмат қилишга асосланган миллатлар ўртасида тинчлик ва дўстона муносабатлар учун зарур барқарорлик ва фаровонлик шароитини вужудга келтириш мақсадида:

- a) аҳолининг турмуш ва иш билан тўла таъминлаш даражасини оширишга, иқтисодий ва ижтимоий ўсиш ва ривожланиш шароитини яхшилашга;
- b) иқтисодий, ижтимоий, соғлиқни сақлаш соҳасидаги халқаро муаммоларни ва шу каби муаммоларни ҳал этишга, маънавият ва маориф соҳасидаги халқаро ҳамкорликка;
- c) инсон ҳуқуқларига, кишиларнинг ирқи, жинси, тили ва динидаги тафовутларидан қатъи назар, ҳамманинг асосий эркинликларига ялпи ҳурмат билан қараш ва уларга риоя қилишга кўмаклашади.

56-модда

Ташкилотнинг барча Аъзолари 55-моддада кўрсатилган мақсадларга эришиш учун Ташкилот билан ҳамкорликда ва мустақил иш кўриш мажбуриятини оладилар.

57-модда

1. Ҳукуматлараро битимларга биноан таъсис этилган ва, ўзларининг таъсис ҳужжатларида белгилангандек, иқтисодий, ижтимоий, маданият, маориф, соғлиқ-

ни сақлаш ва шу каби соҳаларда халқаро масъулият юкланган турли ихтисослаштирилган муассасалар Ташкилот билан 63-модда қоидаларига мувофиқ боғланадилар.

2. Ташкилот билан юқорида кўрсатилган тарзда боғландиган бундай муассасалар кейинги моддаларда «*ихтисослаштирилган муассасалар*» деб юритилади.

58-модда

Ташкилот ихтисослаштирилган муассасаларнинг сиёсати ва фаолиятини уйғунлаштиришга тааллуқли тавсиялар беради.

59-модда

Ташкилот, зарур бўлса, манфаатдор давлатларнинг 55-моддада кўрсатилган мақсадларни бажариш учун талаб қилинадиган ҳар қандай янги ихтисослаштирилган муассасалар тузиш тўғрисидаги музокараларга киришиши учун ташаббус кўрсатади.

60-модда

Ташкилотнинг ушбу Бобда кўрсатилган вазифаларини бажариш учун масъулият Бош Ассамблеяга ва Бош Ассамблея раҳбарлигида Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгашга юкланади, унга Х бобда кўрсатилган ваколатлар берилади.

К БОБ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ КЕНГАШ

ТАРКИБИ

61-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш Ташкилотнинг Бош Ассамблея томонидан сайланадиган элик тўрт Аъзосидан иборат.
2. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгашнинг ўн саккиз аъзоси 3-бандда баён этилган қоидаларга риоя қилинган ҳолда ҳар йили уч йиллик муддатта сайланади. Кенгашнинг муддати тугаши билан чиқиб кетадиган аъзоси дарҳол қайта сайланиши мумкин.
3. Дастлабки сайловда Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш аъзоларининг сони йигирма еттитадан элик тўрттага кўпайгач, шу йил охирида ваколат муддатлари тугайдиган тўққиз аъзо ўрнига сайланувчи аъзоларга қўшимча қилиб йигирма етти аъзо сайланади. Шу тариқа сайланган йигирма етти қўшимча аъзолардан тўққизтасининг ваколат муддати, Бош Ассамблеянинг қарорига кўра, биринчи йил охирида, бошқа тўққиз аъзосининг ваколат муддати иккинчи йил охирида тугайди.
4. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгашнинг ҳар бир аъзоси биттадан вакилга эга бўлади.

ВАЗИФА ВА ВАКОЛАТЛАРИ

62-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш иқтисодий, ижтимоий, маданият, маориф, соғлиқни сақлаш соҳасида-

ги халқаро масалалар ва шунга ўхшаш масалаларга доир тадқиқотлар ўтказиш ва маъруза тайёрлашга ёки бошқаларни шундай ишларга рағбатлантиришга, шунингдек, шу масалалардан бирортаси бўйича Бош Ассамблеяга, Ташкилот Аъзолари ва манфаатдор ихтисослаштирилган ташкилотларга тавсиялар беришга вакил қилинади.

2. Кенгаш инсон ҳуқуқлари ва ҳамманинг асосий эркинликларига эҳтиром ва риоя қилишни рағбатлантириш мақсадида тавсиялар беришга вакил қилинади.
3. Кенгаш ўз ваколати доирасидаги масалаларга тааллуқли Конвенциялар лойиҳаларини Бош Ассамблеяга тақдим этиш учун тайёрлаб беришга вакил қилинади.
4. Кенгаш Ташкилот томонидан белгиланган қоидаларга биноан ўз ваколати доирасидаги масалаларга тааллуқли халқаро анжуманлар чақиришга вакил қилинади.

63-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш 57-моддада кўрсатилган ҳар қандай муассаса билан мазкур муассасаларнинг Ташкилот билан боғланиш шартларини белгилаб берувчи битимлар тузишга вакил қилинади. Бундай битимлар Бош Ассамблея томонидан тасдиқланаши керак.
2. Кенгаш ихтисослаштирилган муассасаларнинг фаолиятини уларга маслаҳат ва тавсиялар бериш ҳамда Бош Ассамблея ва Ташкилот Аъзоларига тавсиялар бериш йўли билан уйғунлаштиришга вакил қилинади.

64-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш ихтисослашган муассасалардан мунтазам маърузалар олиб туриш

учун зарур чоралар кўришга вакил қилинади. Кенгаш Ташкилот Аъзоларидан ва ихтисослашган муассасалардан ўзининг ваколат доирасидаги масалалар бўйича Бош Ассамблеяга берган тавсияларининг ижроси юзасидан кўрилган чоралар ҳақидаги маърузаларини олиб туриш мақсадида Ташкилот Аъзолари ва ихтисослашган муассасалар билан битимлар тузишга вакил қилинади.

2. Кенгаш шу маърузалар ҳақидаги мулоҳазаларини Бош Ассамблеяга билдиришга вакил қилинади.

65-модда

Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш Хавфсизлик Кенгашига ахборот етказиб беришга вакил қилинади ва у Хавфсизлик Кенгашининг таклифи билан унга ёрдам беришга мажбур ҳисобланади.

66-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш Бош Ассамблея тавсияларини бажариши муносабати билан ўз ваколати доирасига кирадиган вазифаларни амалга оширади.
2. Кенгаш, Бош Ассамблеянинг розилиги билан, Ташкилот Аъзолари ва ихтисослаштирилган муассасаларнинг илтимос иш бажаришга вакил қилинади.
3. Кенгаш ушбу Низомнинг бошқа қисмларида санаб ўтилган бошқа вазифаларни ёки Бош Ассамблея томонидан унга юклатилиши мумкин бўлган вазифаларни бажариши лозим.

ОВОЗ БЕРИШ

67-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгашнинг ҳар бир аъзоси бир овозга эга бўлади.
2. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгашнинг қарорлари овоз беришда ҳозир бўлган ва қатнашган Кенгаш аъзоларининг кўпчилик овози билан қабул қилинади.

ТАРТИБОТ

68-модда

Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш иқтисодий ва ижтимоий соҳалар ҳамда инсон ҳуқуқларини рағбатлантириш бўйича комиссиялар тузади, шунингдек, ўзининг вазифаларини бажариш учун зарур бўладиган бошқа комиссияларни ҳам тузади.

69-модда

Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш Ташкилотнинг ҳар қандай Аъзосини унга тааллуқли бўлган масалани муҳокама қилишда овоз бериш ҳуқуқисиз қатнашиши учун таклиф этади.

70-модда

Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш ихтисослаштирилган муассасалар вакиларининг масалаларни Кенгашда ёки у тузган комиссияларда муҳокама қилишда овоз бериш ҳуқуқисиз қатнашиши учун, шунингдек, ихтисослаштирилган муассасаларда масалаларни муҳокама қилиш чоғида Кенгаш вакиларининг қатнашиши учун тадбирлар кўришга вакил қилинади.

1-модда

Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш ўз ваколати доирасидаги масалалар бўйича қизиққан ноҳукумат ташкилотлар билан маслаҳатлашиш учун зарур тадбирлар қўришга вакил қилинади. Бундай тадбирлар халқаро ташкилотлар билан, зарур бўлганда эса, Ташкилотнинг манфаатдор Аъзоси билан маслаҳатлашгандан сўнг миллий ташкилотлар билан шартлашиб олиниши мумкин.

2-модда

1. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш ўзининг тартибот қоидаларини, жумладан, ўз Раисини сайлаш тартибини белгилайди.
2. Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш заруратга қараб, шахсий қоидаларига мувофиқ чақирилади, бу қоидалар ўз аъзоларининг кўпчилиги талаби билан мажлис чақириш тартибини ҳам ўз ичига олмоғи лозим.

XI БОБ

ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРМАЙДИГАН ХУДУДЛАРГА ТААЛУҚЛИ ДЕКЛАРАЦИЯ

73-модда

Халқлари ҳали ўзини ўзи тўлиқ бошқаришга эришмаган ҳудудларни идора қилиш масъулиятини ўз зиммасига олган ёки олаётган Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Аъзолари бу ҳудудлардаги аҳолининг манфаатлари биринчи даражалидир, деган принципни эътироф этадилар ва, ўзларининг муқаддас бурчлари сифатида, ушбу Низомда белгиланган халқаро тинчлик ва хавфсизлик тизими доирасида ўша ҳудудлар аҳолисининг фаровонлигига имконият борича ёрдам бериш мажбуриятини оладилар ва шу мақсадда:

- a) Юқорида кўрсатилган халқларнинг маданиятига ҳурматни сақлаган ҳолда, уларнинг сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ривожланишини, маориф соҳасидаги тараққиётини, уларга адолатли муносабатда бўлишни ва уларни суиистеъмол қилинишидан ҳимоялашни таъминлайдилар;
- b) Ўзини ўзи бошқаришни ривожлантириш, шу халқларнинг сиёсий интилишларини тегишлича ҳисобга олиш, уларнинг эркин сиёсий институтлари ҳар бир ҳудуд ва ундаги халқларга хос шарт-шароитга ва тараққиётнинг турли босқичига мувофиқ ривожланиб бориши учун ёрдам берадилар;
- c) Халқаро тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлайдилар;
- d) Бунёдкорлик тадбирларини авж олдиришга кўмаклашадилар, тадқиқотларни рағбатлантирадилар ва бири-бири билан ҳамда маъқул топилган жойда ва вақтда ушбу моддада баён этилган ижтимоий, иқтисодий ва

илмий мақсадларга эришиш учун ихтисослаштирилган халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик қиладилар ва

- е) Бош Котибга мунтазам равишда иқтисодий ва ижтимоий шароитга, шунингдек, ўзлари жавобгар бўлган ҳудуддаги маориф аҳволига оид статистик ва бошқа махсус характердаги ахборотни хавфсизлик ва конституциявий тартиб нуқтаи назаридан талаб қилиниши мумкин булган чекланишда етказиб берадилар, XII ва XIII боблар амал қиладиган ҳудудлар бундан мустаснодир.

74-модда

Ташкилот Аъзолари ўзларининг ушбу Бобнинг таъсири ўтадиган ҳудудларга нисбатан ўтказадиган сиёсатлари, ўз метрополияларидаги сиёсатларидан кам бўлмаган даражада, яхши қўшничилик умумий принципига, ижтимоий, иқтисодий ва савдо ишларида дунёнинг барча мамлакатлари манфаатларини ва фаровонлигини тегишлича ҳисобга олишга асосланиши лозим, деган фикрга ҳам қўшиладилар.

XII БОБ

ХАЛҚАРО ВАСИЙЛИК ТИЗИМИ

75-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти кейинчалик алоҳида битимлар билан ўзига кириши мумкин бўлган ҳудудларни бошқариш ва шу ҳудудларни кузатиб туриш учун ўз раҳбарлигида халқаро васийлик тизимини тузади. Бу ҳудудлар бундан буён васийлик ҳудудлари деб аталади.

76-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ушбу Низомнинг биринчи моддасида баён қилинган мақсадларига мувофиқ васийлик тизимининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- a) Халқаро тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш;
- b) Васийлик ҳудудларидаги аҳолининг сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий тараққиётига, маориф соҳасидаги тараққиётига, ҳар бир ҳудуд ва ундаги халқларнинг ўзига хос томонларига мос ҳолда ва у халқларнинг эркин билдирилган хоҳишларини ҳисобга олиб ва васийлик тўғрисидаги ҳар бир шартномада кўзда тутилган шартларга кўра, уларнинг ўз-ўзини бошқариши ёки мустақиллик йўлидаги тараққиётига ёрдам бериш;
- c) Инсон ҳуқуқларига ва кишиларнинг ирқи, жинси, тили ва динидаги тафовутларидан қатъи назар, ҳамма учун асосий эркинликларга ҳурмат билан қарашни ва жаҳон халқларининг бир-бирига боғлиқлигини тан олишни рағбатлантириш;
- d) Ташкилот Аъзоларига ва уларнинг фуқароларига ижтимоий, иқтисодий ва савдо соҳаларида тенг

муносабатда бўлишни, шунингдек, юқорида кўрсатилган вазифаларни бажаришга ҳеч қандай зиён етказмаган ҳолда ва 80-моддадаги қоидаларга риоя қилиш шarti билан одил суд юритишда уларга тенг муносабатда бўлишни таъминлаш.

7-модда

Васийлик тизими ўзига васийлик туғрисидаги битимлар билан киритилиши мумкин бўлган қуйида санаб ўтилган тоифадаги ҳудудларга жорий қилинади:

- a) Ҳозирги кунда маънат остида бўлган ҳудудлар;
- b) Иккинчи жаҳон уруши натижасида душман давлатлардан ажратиб олиниши мумкин бўлган ҳудудлар ва
- c) Бошқариш учун жавобгар давлатлар томонидан васийлик тизимига ихтиёрий равишда қўшилган ҳудудлар.

Юқорида санаб ўтилган тоифадаги ҳудудлардан қайсиларини ва қандай шартлар билан васийлик тизимига қўшиш керак, деган масала шу ҳақда келгусида тузиладиган битимда аниқланади.

8-модда

Васийлик тизими Ташкилот Аъзолари бўлган мамлакатларга жорий қилинмайди, бу мамлакатлар ўртасидаги муносабатлар суверен тенглик принципини ҳурмат қилишга асосланиши лозим.

9-модда

Васийлик тизимига қўшиладиган ҳар бир ҳудуд учун васийлик шартлари, шу жумладан, барча ўзгариш ва узатишлар бевосита манфаатдор давлатларнинг, шу

жумладан, мандатария-мамлакатларининг, агар ҳудудлар Ташкилот Аъзоларидан бирининг маъдати остида бўлса, битимлари билан белгиланади ҳамда 83- ва 95-моддаларда кўрсатилгандек тасдиқланади.

80-модда

1. Ҳар бир ҳудудни васийлик тизимига қўшадиган 77-, 79-ва 81-моддаларга мувофиқ тузилган васийлик ҳақидаги алоҳида битимларда келишиб олинadиган ҳоллардан ташқари ва бундан буён шундай битимлар тузилгунча ушбу Бобдаги бирон қоида ҳар қандай давлат ёки ҳар қандай халқлар ҳуқуқларининг ёки Ташкилот Аъзолари қатнаша оладиган мавжуд халқаро битимлар шартларининг ўзгариши, деб талқин қилинмаслиги лозим.
2. Ушбу модданинг 1-банди маъдат остидаги ва бошқа ҳудудларни 77-моддада кўрсатилгандек васийлик тизимига қўшиш тўғрисида музокаралар олиб бориш ва битимлар тузишни кечиктириш ёки пайсалга солишга асос беради, деб талқин қилинмаслиги лозим.

81-модда

Васийлик ҳақидаги битим ҳар бир ҳолда васийлик ҳудудини бошқариш шартларини ўз ичига олиши, шунингдек, васийлик ҳудудини бошқарувчи ҳокимиятни белгилаб бериши лозим. Бундан буён бошқарувчи ҳокимият деб аталadиган бундай ҳокимият бир ёки кўпроқ давлат ёки Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бўлиши мумкин.

3-модда

Васийлик ҳақидаги ҳар қандай битимда шу битим эришиши қилинадиган васийлик ҳудудининг бир қисмини ташкил қилган ҳаммасини 43-модда асосида тузилган битимларга қараганда бирон-бир махсус битимга ҳеч бир зиён етказмасдан қўйишига олинувчи стратегик район ёки районлар аниқлаштириши мумкин.

4-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг стратегик районларга тааллуқли барча вазифалари, жумладан, васийлик ҳақидаги битимларнинг шартларини, уларга киритиладиган тузатиш ёки қўшимчаларни тасдиқлаш вазифаси Хавфсизлик Кенгаши томонидан бажарилади.

76-моддада баён қилинган асосий мақсадлар ҳар бир стратегик район аҳолисига тааллуқlidir.

Хавфсизлик Кенгаши васийлик ҳақидаги битим шартларига риоя қилиб ва хавфсизлик талабларига зиён етказмасдан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг васийлик тизимига мувофиқ стратегик районлардаги иқтисодий, сиёсий ва ижтимоий масалаларга, шунингдек, маориф соҳасидаги масалаларга доир вазифаларини бажариш учун Васийлик Кенгашининг ёрдамидан фойдаланади.

5-модда

Васийлик ҳудуди халқаро тинчлик ва хавфсизликни таъминлашда ўз ролини ўйнашини таъминлаш бошқарувчи органнинг вазифасидир. Шу мақсадда бошқарувчи органнинг Хавфсизлик Кенгаши олдида ўз зиммасига оlingан мажбуриятларини бажаришда, шунингдек, васий-

лик ҳудуди доирасида маҳаллий муҳофаа, қонун ва тартибни сақлаш учун васийлик ҳудудининг кўнгилли қуроли кучларидан, хизмат кўрсатиш васиталари ёрдамидан фойдаланишга вакил қилинади.

85-модда

1. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг стратегик районларга қўшилмаган барча районлар учун васийлик ҳақидаги битимларга тааллуқли вазифаларини, жумладан, васийлик ҳақидаги битимларнинг шартларини, уларга киритиладиган ўзгартириш ёки қўшимчаларни тасдиқлашни Бош Ассамблея амалга оширади.
2. Бош Ассамблея раҳбарлиги остида ишлайдиган Васийлик Кенгаши шу вазифаларни бажаришда Бош Ассамблеяга ёрдам беради.

III БОБ ВАСИЙЛИК КЕНГАШИ

АРКИБИ

5-модда

Васийлик Кенгаши Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қуйидаги Аъзоларидан иборат бўлади:

- a) Васийлик ҳудудларини бошқарувчи Ташкилот Аъзоларидан;
- b) 23-моддада номлари кўрсатилган васийлик ҳудудларини бошқармайдиган Ташкилот Аъзоларидан;
- c) Бош Ассамблея томонидан уч йиллик муддатга сайланган, Васийлик Кенгаши аъзоларининг умумий сони васийлик ҳудудларини бошқарувчи ва бошқармайдиган Ташкилот Аъзолари орасида тенг бўлиниши учун зарур бўладиган миқдордаги Ташкилотнинг бошқа аъзоларидан.

Васийлик Кенгашининг ҳар бир аъзоси юқори малакали шахсни ўзининг Васийлик Кенгашидаги вакили этиб тайинлайди.

ВАЗИФА ВА ВАКОЛАТЛАРИ

7-модда

Бош Ассамблея ва унинг раҳбарлиги остидаги Васийлик Кенгаши ўз вазифаларини бажараётганда қуйидагиларни вакил қилинади:

- 1) Бошқарувчи ҳокимият тақдим қилган ҳисоботларни кўриб чиқиш;
- 2) Бошқарувчи ҳокимият билан маслаҳатлашган ҳолда илтимосномаларни қабул қилиш ва кўриб чиқиш;

- с) Бошқарувчи ҳокимият билан келишилган муддатларда тегишли васийлик ҳудудларига вақти-вақти билан бориб туриш ва
- д) Васийлик ҳақидаги битимларнинг шартларига кўра, юқорида эслатилган ва яна бошқа ишларни бажариш.

88-модда

Васийлик Кенгаши ҳар бир васийлик ҳудуди аҳолисининг сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий тараққиётига, шунингдек, маориф тараққиётига доир анкета ишлаб чиқади. Бош Ассамблея ваколатига кирадиган ҳар бир васийлик ҳудудининг бошқарувчи ҳокимияти эса шу анкета асосида йиллик маъруза тузиб, Бош Ассамблеяга тақдим қилади.

ОВОЗ БЕРИШ

89-модда

1. Васийлик Кенгашининг ҳар бир аъзоси битта овозга эга бўлади.
2. Васийлик Кенгашининг қарорлари овоз беришда ҳозир бўлган ва қатнашган Кенгаш Аъзоларининг кўпчилиги овози билан қабул қилинади.

ТАРТИБОТ

90-модда

1. Васийлик Кенгаши ўзининг тартибот қоидаларини, жумладан, ўз Раисини сайлаш тартибини қабул қилади.

2. Васийлик Кенгашининг мажлислари заруриятга қараб, мажлислар Кенгаш Аъзоларининг кўпчилиги талаби билан чақирилишини назарда тутган тартибот қоидаларига мувофиқ, чақириб турилади.

91-модда

Васийлик Кенгаши тегишли ҳолларда Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгашнинг ва ихтисослашган муассасаларнинг ўзлари манфаатдор бўлган масалалар бўйича берадиган ёрдамидан фойдаланади.

XIV БОБ ХАЛҚАРО СУД

92-модда

Халқаро Суд Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг асосий суд органи ҳисобланади. У Халқаро Одил Судлов Доимий Палатаси Статутига асосланган, қуйида ҳавола этилаётган Статутга мувофиқ ҳаракат қилади ва ушбу Низомнинг ажралмас қисми ҳисобланади.

93-модда

1. Ташкилотнинг барча Аъзолари Халқаро Суд Статути-нинг IPSO facto қатнашчилари ҳисобланади.
2. Ташкилот Аъзоси бўлмаган давлат, ҳар бир айрим ҳолда Бош Ассамблеянинг Хавфсизлик Кенгаши тавсиясига мувофиқ белгилаб берган шартлари асосида, Халқаро Суд Статутининг қатнашчиси бўла олади.

94-модда

1. Ташкилотнинг ҳар бир Аъзоси Халқаро Суднинг қарорини бир ўзи томон ҳисобланган иш бўйича бажариш мажбуриятини олади.
2. Иш юзасидан бирор томон Суд қарори билан ўзига юкланган вазифани бажармаган тақдирда иккинчи томон Хавфсизлик Кенгашига мурожаат қила олади. Хавфсизлик Кенгаши эса, зарур деб топса, тавсиялар бериши ёки қарорни ижро этиш учун чоралар кўриш масаласини ҳал этиши мумкин.

95-модда

Ушбу Низом Ташкилот Аъзоларининг ўз ихтилофларини ҳал этишни мавжуд битимлар асосида ёки келажақда

гузилиши мумкин бўлган битимлар асосида бошқа судларга топширишга мутлақо монелик қилмайди.

96-модда

1. Бош Ассамблея ёки Хавфсизлик Кенгаши Халқаро Суддан ҳар қандай юридик масала бўйича консултатив хулосалар беришни талаб қила олади.
2. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг бошқа органлари ва Бош Ассамблея бунга истаган вақтда рухсат бериши мумкин бўлган ихтисослашган муассасалар ҳам ўзларининг фаолият доираси чегарасида келиб чиқадиган юридик масалалар бўйича Суднинг консултатив хулосаларини талаб қилишлари мумкин.

XV БОБ КОТИБИАТ

97-модда

Котибият Бош Котибдан ва Ташкилотта керак бўлиши мумкин ходимлардан иборат бўлади. Бош Котиб Хавфсизлик Кенгашининг тавсиясига мувофиқ Бош Ассамблея томонидан тайинланади. Бош Котиб Ташкилотнинг асосий маъмурий мансабдор шахси ҳисобланади.

98-модда

Бош Котиб шундай лавозимда Бош Ассамблея, Хавфсизлик Кенгаши, Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш ва Васийлик Кенгашининг мажлисларида қатнашади ва ўзига мазкур органлар томонидан юкланадиган бошқа вазифаларни бажаради. Бош Котиб Ташкилотнинг иши ҳақидаги йиллик ҳисоботни Бош Ассамблеяга тақдим этади.

99-модда

Бош Котиб халқаро тинчлик ва хавфсизликка таҳдид солиши мумкин, деб ҳисоблаган ҳар қандай масалани Хавфсизлик Кенгашига маълум қилишга ҳақлидир.

100-модда

1. Бош Котиб ва Котибият ходимлари ўз вазифаларини ижро этаётганда Ташкилот учун бегона бирорта ҳам ҳукумат ёки ҳокимиятдан кўрсатмалар талаб қилмасликлари ёки олмасликлари лозим. Улар ўзларининг фақат Ташкилот олдида жавобгар бўлган халқаро мансабдор сифатидаги обрўларига путур етказадиган ҳар қандай ҳапти-ҳаракатлардан сақланишлари лозим.

2. Ташкилотнинг ҳар бир Аъзоси Бош Котиб ва Котибият ходимлари вазифаларининг халқаро аҳамиятга эга эканини қатъий ҳурмат қилиш ва уларга ўз вазифаларини ижро этаётганда таъсир ўтказишга ҳаракат қилмаслик мажбуриятини олади.

101-модда

1. Котибият ходимларини Бош Ассамблея томонидан белгиланадиган қоидаларга мувофиқ Бош Котиб тайинлайди.
2. Ижтимоий ва Иқтисодий Кенгашга, Васийлик Кенгашига ва, заруратга қараб, Ташкилотнинг бошқа органларига доимий ишлаш учун зарур ходимлар ажратиб берилади. Бу ходимлар Котибиятнинг бир қисмини ташкил қиладилар.
3. Хизматга қабул қилишда ва хизмат шартларини белгилашда, асосан, ишчанлик, билимдонлик ва ҳалолликнинг юксак даражада бўлишини таъминлаш заруриятидан келиб чиқиш керак. Ходимларни мумкин қадар кенгроқ жугрофий асосда танлашнинг муҳимлигига кўпроқ эътибор бериш керак.

XVI БОБ ТУРЛИ ҚОИДАЛАР

102-модда

1. Ушбу Низом кучга кирганидан кейин Ташкилотнинг ҳар қандай Аъзоси билан тузилган ҳар қанақа шартнома ва ҳар қанақа халқаро битим биринчи имконият пайдо бўлган ҳамоно Котибият томонидан қайд қилиниши ва чоп этилиши лозим.
2. Ушбу модданинг 1-бандига мувофиқ қайд қилинмаган ҳар қандай шартнома ёки халқаро битимда қатнашувчи томонлардан ҳеч бири Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг органларидан бирортасига шундай шартнома ёки битимни асос қилиб кўрсата олмайди.

103-модда

Ташкилот Аъзоларининг ушбу Низомдан келиб чиқадиган мажбуриятлари уларнинг бошқа бирор халқаро битимдан келиб чиқадиган мажбуриятларига зид бўлиб қолган тақдирда, Ташкилот Аъзоларининг ушбу Низом бўйича олган мажбуриятлари устун кучга эга бўлади.

104-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўз Аъзоларидан ҳар бирининг ҳудудида ўз вазифаларини бажариш ва мақсадларига эришиш учун зарур бўлиб қолиши мумкин бўлган ҳуқуқ лаёқатидан фойдаланади.

105-модда

1. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўз Аъзоларидан ҳар бирининг ҳудудида ўз мақсадларига эришиш

учун зарур бўлган имтиёз ва дахлсизликлардан фойдаланади.

2. Ташкилот Аъзоларининг вакиллари ва унинг мансабдор шахслари ташкилот фаолиятига алоқадор бўлган вазифаларини мустақил бажариш учун зарур бўлган имтиёз ва дахлсизликлардан фойдаланади.
3. Бош Ассамблея ушбу модданинг 1- ва 2-бандларини татбиқ этиш ҳолатларини аниқламоқ учун тавсиялар бериши, шунингдек, Ташкилот Аъзоларига шу мақсадда Конвенциялар таклиф этиши мумкин.

XVII БОБ

ЎТИШ ДАВРИДАГИ ХАВФСИЗЛИК ТАДБИРЛАРИ

106-модда

Бундан буён, 43-моддада эслатиб ўтилган ва, Хавфсизлик Кенгаши фикрича, унинг 42-моддасига мувофиқ ўз вазифаларини амалга ошира бошлаш имкониятини берадиган махсус битимлар кучга киргунча 1943 йил 30 октябрда Москвада имзоланган Тўрт Давлат Декларацияси қатнашчилари ва Франция шу Декларациянинг 5-бандидаги қоидаларга мувофиқ, халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаш учун қандай чоралар зарур бўлиб қолса, Ташкилот номидан биргаликда шундай чоралар кўриш мақсадида бир-бирлари билан ва, зарур бўлган тақдирда, Ташкилотнинг бошқа Аъзолари билан маслаҳатлашадилар.

107-модда

Ушбу Низом Иккинчи жаҳон уруши туфайли тегишли ҳукуматларнинг шу уруш давомида ушбу Низомни имзолаган давлатлардан ҳар қандайининг душмани бўлган ҳар қанақа давлатга нисбатан амалга оширган ёки оширилишини маъқуллаган чораларини асло юридик кучдан маҳрум қилмайди, шунингдек, бундай чораларни қўллашига тўсқинлик қилмайди.

КҮҮН БОБ ТУЗАТИШЛАР

108-модда

Ушбу Низомга киритиладиган тузатишлар, улар Бош Ассамблея Аъзоларининг учдан икки қисми овози билан қабул қилиниб, Ташкилот Аъзоларининг Хавфсизлик Кенгаши доимий аъзоларининг ҳаммасини қўшгандаги учдан икки қисми овози билан уларнинг конституциявий тартиботига мувофиқ ратификация қилинганч, Ташкилотнинг барча Аъзолари учун кучга киради.

109-модда

1. Ушбу Низомни қайтадан кўриб чиқиш мақсадида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Аъзоларининг Бош Конференцияси Бош Ассамблея аъзоларининг учдан икки қисми овози ва Хавфсизлик Кенгашининг исталган тўққиз аъзосининг овози билан белгиладиган муддатда ва ерда чақирилиши мумкин. Ташкилотнинг ҳар бир Аъзоси Конференцияда бир овозга эга бўлади.
2. Ушбу Низомга Конференция қатнашчиларининг учдан икки қисми овози билан тавсия этилган ҳар қандай ўзгартириш Ташкилот Аъзоларининг конституциявий тартиботига мувофиқ, уларнинг Хавфсизлик Кенгаши доимий аъзоларининг ҳаммасини қўшгандаги учдан икки қисми томонидан ратификация қилинганч, кучга киради.
3. Агар шундай Конференция ушбу Низом кучга кирган кундан бошлаб ҳисоблаганда Бош Ассамблеянинг ўнинчи йиллик сессиясигача бўлиб ўтмаса, бундай Конференция чақириш тўғрисидаги таклиф Бош

Ассамблеянинг шу сессияси кун тартибига киритилади ва Бош Ассамблея Аъзоларининг оддий кўпчилиги овози ва Хавфсизлик Кенгашининг исталган етти аъзоси овози билан Конференция чақирилади.

XIX БОБ

РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ВА ИМЗОЛАШ

110-модда

1. Ушбу Низомни имзолаган давлатлар уни ўзларининг конституциявий тартиботларига мувофиқ ратификация қилишлари керак.
2. Ратификация ёрлиқлари сақлаш учун Америка Қўшма Штатлари ҳукуматига топширилиши лозим, у ҳар бир ёрлиқнинг сақлаш учун топширилганини Низомни имзолаган барча давлатларга, шунингдек, Ташкилотнинг Бош Котиби тайинлангач, унга маълум қилади.
3. Ушбу Низом Хитой Халқ Республикаси, Франция, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи, Буюк Британия ва Шимолий Ирландия Қўшма Қиролиги ва Америка Қўшма Штатлари ҳамда Низомни имзолаган бошқа кўпчилик давлатлар ратификация ёрлиқларини сақлашга топширгандан кейин кучга киради. Сўнгра Америка Қўшма Штатлари ҳукумати ратификация ёрлиқларини сақлашга топширилганлиги ҳақида протокол тузади, бу протоколнинг нусхалари Низомни имзолаган барча давлатларга юборилади.
4. Ушбу Низомни имзолаган давлатлар Низом кучга киргандан кейин уни ратификация қилгач, ўзларининг тегишли ратификация ёрлиқларини сақлашга топширган кундан бошлаб Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Дастлабки Аъзолари бўлиб қоладилар.

111-модда

Хитойча, французча, русча, инглизча ва испанча матнлари бир хил кучга эга бўлган ушбу Низом Америка Қўшма Штатлари ҳукуматининг архивида сақланади. Бу

ҳукумат Низомнинг тегишлича муҳр босилган нусхаларини уни имзолаган бошқа давлатларнинг ҳукуматларига юборади.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳукуматларининг вакиллари юқорида баён қилинганларнинг тасдиғи сифатида ушбу Низомни имзоладилар.

Бир минг тўққиз юз қирқ бешинчи йил йигирма олтинчи июнда Сан-Франциско шаҳрида тузилди.

**ХАЛҚАРО
СУД
СТАТУТИ**

1-модда

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Низомига биноан Бирлашган Миллатларнинг асосий Суд органи сифатида таъсис этилган Халқаро Суд ушбу Статутнинг қуйидаги қарорларига мувофиқ тузилади ва амал қилади.

I БОБ СУД ТУЗИЛИШИ

2-модда

Суд, қайси давлат фуқароси эканидан қатъи назар, юксак маънавий фазилатларга эга шахслар орасидан танланган, ўз мамлакатларида олий суд лавозимларига тайинлашда қўйиладиган талабларга жавоб берадиган ёки халқаро ҳуқуқ соҳасида тан олиниб, катта обрў қозонган юристлардан сайланган мустақил судьялар коллегиясидан ташкил топади.

3-модда

1. Суд ўн беш аъзодан ташкил топади, лекин унинг таркибида бир давлатнинг икки фуқароси бўлиши мумкин эмас.
2. Суд таркибига кирувчи бирдан ортиқ давлатнинг фуқароси сифатида қаралиши мумкин бўлган шахс, одатда, қайси давлатда ўзининг фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқларидан фойдаланса, шу давлатнинг фуқароси ҳисобланади.

4-модда

1. Суд аъзолари Бош Ассамблея ва Хавфсизлик Кенгаши томонидан ҳакамлар Судининг Доимий Палатаси

миллий гуруҳлари таклифи билан рўйхатта киритилган шахслар қаторидан қуйидаги қоидаларга мувофиқ сайланадилар.

2. Хакамлар Судининг Доимий Палатасида вакили бўлмаган Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Аъзоларига келганда, номзодлар ўз ҳукуматлари шу мақсадда тайинланган миллий гуруҳлар томонидан ҳакамлар Судининг Доимий Палатаси аъзолари учун Халқаро тўқнашувлар тўғрисидаги 1907 йилги Гаага Конвенциясининг 44-моддасида белгиланган шартларга амал қилган ҳолда қўйилади.
3. Ушбу Статут иштирокчиси бўлган, аммо Бирлашган Миллатлар Ташкилоти таркибига кирмаган давлат Суд аъзоларини сайлашда иштирок этиши учун қўйилган шартлар, алоҳида битим мавжуд бўлмаган тақдирда, Хавфсизлик Кенгашининг тавсиясига биноан Бош Ассамблея томонидан белгиланади.

5-модда

1. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош Котиби сайлов кунидан кечи билан уч ой олдин ҳакамлар Суди Доимий Палатасининг ушбу Статутга аъзо-давлатларга тегишли аъзоларига ва 4-модданинг 2-банди тартибига кўра тайинланган миллий гуруҳлар аъзоларига ҳар бир миллий гуруҳнинг тегишли муддат ичида ўзига Суд аъзоси мажбуриятини ола оладиган номзодларини кўрсатиши сўралган ёзма равишдаги таклиф билан мурожаат этади.
2. Ҳеч қандай гуруҳ тўрттадан ортиқ номзодини қўя олмайди, шу билан бирга номзод кўрсатаётган гуруҳ давлатининг фуқаролигида иккитадан ортиқ номзод туриши мумкин эмас. Гуруҳ томонидан кўрсатилган

номзодлар сони асло тўлдирилиши лозим бўлган жойлар сонидан икки баробардан ошиб кетмаслиги керак.

6-модда

Ҳар бир гуруҳнинг номзодлар қўйилгунга қадар ўз мамлакатигадаги олий суд маҳкамалари, юридик факультетлар, ҳуқуқий олий ўқув юртлари ва академияларни, шунингдек, ҳуқуқни ўрганувчи халқаро академияларнинг миллий бўлимлари фикрини сўраб билишлари тавсия этилади.

7-модда

1. Бош Котиб номзоди қўйилган барча шахслар рўйхатини алифбо тартибда тузади. 12-модданинг 2-бандида кўзда тутилганидан бошқа ҳолларда, ушбу рўйхатга киритилган шахсларгина сайланиши мумкин.
2. Бош Котиб ушбу рўйхатни Бош Ассамблеяга ва Хавфсизлик Кенгашига тақдим этади.

8-модда

Бош Ассамблея ва Хавфсизлик Кенгаши Суд аъзоларини сайлашга ўз ҳолларича киришадилар.

9-модда

Сайловчилар сайлаш вақтида нафақат алоҳида олинган ҳар бир сайланувчининг барча қўйилган талабларни қондириши лозимлигини, балки бутун судьялар таркибининг цивилизациянинг энг асосий шакллари ва дунёнинг асосий ҳуқуқ тизимларига вакилликни таъминлашлари кераклигини назарда тутишлари лозим.

10-модда

1. Бош Ассамблеяда ҳам, Хавфсизлик Кенгашида ҳам энг кўп овоз олган номзодлар сайланган деб ҳисобланадилар.
2. Судьяларни сайлашда ҳам, 12-моддада кўзда тутилган келиштирув комиссияси аъзоларини тайинлашда ҳам Хавфсизлик Кенгашидаги ҳар қандай овоз бериш Хавфсизлик Кенгашининг доимий ва доимий бўлмаган аъзоларини бир-биридан ажратмай ўтказилади.
3. Башарти, Бош Ассамблеяда ҳам, Хавфсизлик Кенгашида ҳам энг кўп овоз бир давлатнинг бирдан ортиқ фуқаросига берилса, фақат ёши каттароғи сайланган ҳисобланади.

11-модда

Агар, сайлов учун чақирилган биринчи мажлисда бир ёки бир нечта ўрин тўлмай қолса, иккинчи, зарурат туғилса, учинчи мажлис ҳам ўтказилади.

12-модда

1. Агар учинчи мажлисдан кейин бир ёки бир нечта ўрин тўлмай қолган бўлса, бундай ҳолатда исталган вақтда ё Бош Ассамблея, ё Хавфсизлик Кенгашининг талаби билан ҳали бўш турган ўринга мутлақ кўпчилик овоз билан бир кишини сайлаш учун ва унинг номзодини Бош Ассамблея ва Хавфсизлик Кенгаши ихтиёрига ҳавола этиш учун олти аъзодан: учтаси Бош Ассамблея тайинлаган ва учтаси Хавфсизлик Кенгаши тайинлаган аъзолардан иборат таркибда келиштирув комиссияси чақирилиши мумкин.
2. Агар келиштирув комиссияси қўйилган талабларга жавоб берувчи бирон-бир шахснинг номзодини бир

овоздан маъқулласа, унинг номи, гарчи 7-моддада кўзда тутилган номзодлар рўйхатига киритилмаган бўлса ҳам, рўйхатга киритилиши мумкин.

3. Агар келиштирув комиссияси сайловнинг бўлиши мумкин эмаслигига ишонч ҳосил қилса, унда сайланиб бўлган Суд аъзолари Суд аъзолигига бўш ўринларни Хавфсизлик Кенгаши белгилаган муддатда ё Бош Ассамблеяда, ёки Хавфсизлик Кенгашида овоз берилган номзодлардан сайлаш йўли билан тўлдиришга киришадилар.
4. Судьялар овози тенг бўлиб қолган тақдирда ёш жиҳатидан каттанинг овози ҳал қилувчи ҳисобланади.

13-модда

1. Суд аъзолари тўққиз йилга сайланадилар ва қайта сайланишлари мумкин, лекин бунда Суднинг биринчи таркибидаги беш судьянинг ваколат муддати уч йилдан сўнг, яна беш судьянинг ваколат муддати эса олти йилдан кейин тугайдиган бўлиши керак.
2. Бош Котиб дастлабки сайловлар тугаши билан тезда қуръа ташлаш йўли билан судьялардан қайси бири юқорида кўрсатилган дастлабки уч йил ва олти йилга сайланган, деб ҳисобланишини аниқлайди.
3. Суд аъзолари ўз вазифаларини ўринларини бўшатгунларига қадар давом эттирадилар ва бошлаган ишларини тугатишга мажбурлар.
4. Суд аъзоси истеъфо тўғрисида ариза берган тақдирда, бу ариза Суд Раиси номига Бош Котибга топшириш учун юборилади. Бош Котиб аризани олган вақтдан бошлаб ўрин бўш ҳисобланади.

14-модда

Бўшаб қолган ўринлар худди ўша дастлабки сайловлар учун ўрнатилган тартибда қуйидаги қоидаларга риоя қилган ҳолда тўлдирилади: Бош Котиб бўш ўрин пайдо бўлгандан сўнг бир ой ичида, 5-моддада кўзда тутилгандек, таклифномалар юборишга киришади, сайлов куни эса Хавфсизлик Кенгаши томонидан тайинланади.

15-модда

Ваколат муддати тугамаган аъзо ўрнига сайланган Суд аъзоси унинг ваколат муддати тугагунга қадар ўз лавози-мида қолади.

16-модда

1. Суд аъзолари ҳеч қандай сиёсий ёки маъмурий вазифаларни бажара олмайдилар ва ўзларини бошқа ҳеч қандай касб-корга бағишлай олмайдилар.
2. Ушбу масала бўйича шубҳалар Суд ажрими билан ҳал қилинади.

17-модда

1. Суд аъзоларидан ҳеч ким ҳеч бир ишда вакил, ишончли вакил ёки адвокат вазифасини бажара олмайди.
2. Суд аъзоларидан ҳеч ким аввал ўзи томонлардан бирининг вакили, ишончли вакили ёки адвокати ёхуд миллий ё халқаро суд аъзоси ёки тергов комиссияси аъзоси сифатида ё бошқа бир сифатда иштирок этган ишни ҳал этишда қатнаша олмайди.
3. Ушбу масала бўйича шубҳалар Суд ажрими билан ҳал қилинади.

18-модда

1. Суд аъзоси, бошқа аъзоларнинг яқдиллик билан билдирган фикрига кўра, талабларга жавоб бермай қўйган ҳолдан ташқари ҳолларда, ўз лавозимидан четлаштирилиши мумкин эмас.
2. Бу ҳақда Бош Котиб Суд Котиби томонидан расмий хабардор қилинади.
3. Бу хабарнома олинган вақтдан эътиборан ўрин бўш ҳисобланади.

19-модда

Суд аъзолари суддаги вазифаларини бажариш чоғида дипломатик имтиёзлар ва дахлсизликлардан фойдаланадилар.

20-модда

Суднинг ҳар бир аъзоси ўз вазифасига киришгунга қадар Суднинг очиқ мажлисида ўз вазифасини бегараз ва ҳалол бажариши тўғрисида танганали қасамёд қилишга мажбур.

21-модда

1. Суд Раис ва Раис ўринбосарини уч йилга сайлайди. Улар қайта сайланишлари мумкин.
2. Суд ўз Котибини тайинлайди ва зарур бўлиб қолиши мумкин бошқа мансабдор шахсларни тайинлаш учун чора кўриши мумкин.

22-модда

1. Суд Гаага шахрида жойлашган. Бироқ бу Судга ўзи мақбул топган ҳамма ҳолларда бошқа жойларда мажлис ўтказиш ва вазифасини бажаришига монелик қила олмайди.

2. Суд Раиси ва Котиби Суд жойлашган ерда яшашлари шарт.

23-модда

1. Суд доимий равишда мажлис ўтказиб туради, бундан Суд таътиллари мустаснодир, уларнинг муддати ва давомийлигини Суд белгилайди.
2. Суд аъзолари вақти-вақти билан таътилга чиқиш ҳуқуқига эга. Таътил вақти ва давомийлигини Суд белгилайди, бунда Гаагадан ҳар бир судьянинг ватанидаги доимий тураржойигача бўлган масофа эътиборга олинади.
3. Суд аъзолари ҳамма вақт Суднинг ихтиёрида бўлишга мажбурдирлар, лекин таътилда бўлган вақт ва бетоблиги сабабли ёки Раисга тегишлича тушунтириб берилган бошқа жиддий асосларга кўра ҳозир бўлолмаган вақт бундан мустаснодир.

24-модда

1. Агар Суд аъзоси бирон-бир жиддий сабабга кўра ўзини муайян бир ишни ҳал этишда ишгирок этмаслиги керак, деб ҳисобласа, бу ҳақда Раисга хабар қилади.
2. Агар Раис Суднинг бирон-бир аъзосини қандайдир жиддий сабабга кўра муайян бир иш юзасидан бўладиган мажлисда ишгирок этмаслиги керак, деб топса, уни бу ҳақда хабардор қилади.
3. Агар бунда Суд аъзоси билан Раис ўртасида ихтилоф юзага келса, у ҳолда масала Суднинг ажрими билан ҳал этилади.

25-модда

1. Ушбу Статутда махсус кўзда тутилганидан бошқа ҳолларда Суд тўла таркибда мажлис ўтказади.
2. Судни ташкил этиш учун судьялар сони ўн биттадан кўплиги аниқ бўлган тақдирда, Суд Регламенти вазиятга қараб битта ёки бир нечта судьяни навбати билан мажлисда иштирок этишдан озод этишини кўзда тутиши мумкин.
3. Тўққиз судьядан иборат судьялар йигини мажлис ўтказиш учун етарли ҳисобланади.

26-модда

1. Суд заруратга қараб, алоҳида тоифага кирувчи ишларни, масалан, меҳнатга, транзит ва алоқага тааллуқли ишларни кўриб чиқиш учун Суднинг хоҳиш ихтиёрига қараб, уч ёки ундан кўпроқ судьялардан иборат битта ёки бир нечта камера ташкил этиши мумкин.
2. Суд исталган вақтда алоҳида бир ишни кўриб чиқиш учун камера ташкил этиши мумкин.
3. Ишлар, агар томонлар илтимос қилсалар, ушбу моддада кўзда тутилган камералар томондан тингланади ва кўриб чиқилади.

27-модда

26- ва 29-моддаларда кўзда тутилган камералардан бирининг қабул қилган қарори Суднинг ўзи томонидан чиқарилган, деб ҳисобланади.

28-модда

26- ва 29-моддаларда кўзда тутилган камералар, томонларнинг розилиги билан, Гаагадан бошқа жойларда ҳам

мажлис ўтказишлари ва ўз вазифаларини бажаришлари мумкин.

29-модда

Суд ишларни ҳал қилишни тезлаштириш мақсадида ҳар йили беш судьядан иборат камера ташкил қилади. У эса, томонларнинг илтимосларига биноан, ишларни суд жараёнининг соддалаштирилган тартибида кўриб чиқиши ва ҳал қилиши мумкин. Мажлисида иштирок этишни ўзлари учун имконсиз деб билган судьяларни алмаштириш учун қўшимча икки судья ажратилади.

30-модда

1. Суд ўз вазифаларини бажариш тартибини белгилайдиган Регламент тузади. Суд, жумладан, судда иш юритиш тартибини белгилайди.
2. Суд Регламентида Суд ёки унинг камералари мажлисларида ассессорларнинг (суд мансабдорларининг) ҳал қилувчи овоз ҳуқуқисиз иштироки кўзда тутилган бўлиши мумкин.

31-модда

1. Ҳар бир томон фуқаролигида бўлган судьялар Судда кўрилаётган иш бўйича мажлисларда иштирок этиш ҳуқуқини сақлаб қоладилар.
2. Агар судловчилар таркибида бир томоннинг фуқаролигида бўлган судья бор бўлса, бошқа ҳар қандай томон бирор шахсни судловчилар таркибида судья сифатида қатнашиши учун танлаши мумкин. Бу шахс кўпроқ 4-ва 5-моддаларда кўзда тутилган тартибда номзод сифатида илгари сурилган шахслар орасидан сайланади.

3. Агар судловчилар таркибида томонлар фуқаролигида бўлган бирон-бир судья бўлмаса, унда ҳар бир томон судьяни ушбу модданинг 2-бандида кўзда тутилган тартибда сайлаши мумкин.
4. Ушбу модданинг қарорлари 26- ва 29-моддаларда кўзда тутилган ҳолатларда қўлланади. Бундай ҳолларда Раис камера таркибидаги бир ёки, лозим бўлса, икки Суд аъзосидан ўз ўрнини манфаатдор томонлар фуқаролигида бўлган Суд аъзоларига, ёхуд бундайлар бўлмаса, ёки иштирок этиш имкони бўлмаган ҳолда, томонлар махсус сайлаган судьяларга бўшатиб беришни сўрайди.
5. Агар бир неча томонда умумий манфаат мавжуд бўлса, бундай ҳолда улар, бу нарса аввалги қарорларни қўллаш билан боғлиқ бўлгани учун, бир томон сифатида қараладилар.
6. Ушбу модданинг 2-, 3- ва 4-бандларида баён этилган шартларга биноан сайланган судьялар 2-модда ва 17-модданинг 2-банди ва ушбу Статутнинг 20- ва 24-моддалари талаб қилган шартларга жавоб беришлари лозим.

32-модда

1. Суд Аъзолари йиллик маош оладилар.
2. Раис алоҳида йиллик қўшимча ҳақ олади.
3. Раис ўринбосари Раис вазифасини бажарган ҳар бир кун учун алоҳида қўшимча ҳақ олади.
4. 31-моддадаги тартибда сайланган, Суд аъзоси ҳисобланмаган судьялар ўз вазифаларини бажарган ҳар бир кун учун мукофотланадилар.

5. Бу маош, қўшимча ҳақ ва мукофотлар Бош Ассамблея томонидан тайинланади. Улар хизмат муддати давомида камайтирилиши мумкин эмас.
6. Суд Котибининг маоши Бош Ассамблея томонидан Суднинг тақдимига биноан ўрнатилади.
7. Бош Ассамблея томонидан ўрнатилган қоидалар Суд аъзолари ва Суд Котиби истеъфога чиққанларида уларга нафақа тайинлаш шартларини, шунингдек, Суд аъзолари ва Котиби ўз йўл харажатларини қоплаш ҳақини олиш шартларини белгилайди.
8. Юқорида кўрсатилган маош, қўшимча ҳақ ва мукофотлар ҳар қандай солиқдан озод қилинади.

33-модда

Бирлашган Миллалар Ташкилоти Суд харажатларини Бош Ассамблея белгилаган тартибда қоплайди.

II БОБ

СУД ВАЗИФАЛАРИ КОМПЕТЕНЦИЯСИ

34-модда

1. Фақат давлатларгина Судда иши кўриладиётган томонлар бўлиши мумкин.
2. Суд ўз Регламенти шартлари асосида ва унга мувофиқ ижтимоий халқаро ташкилотлардан ўз муҳокамасидаги ишларга тааллуқли ахборотларни сўраб олиши мумкин, шунингдек, мазкур ташкилотлар ўз ташаббуси билан тақдим этган шундай ахборотларни олиши мумкин.
3. Суд кўраётган иши бўйича бирон-бир ижтимоий халқаро ташкилотнинг таъсис ҳужжатида ёхуд шундай ҳужжат туфайли тузилган халқаро Конвенцияга шарҳ бериши лозим бўлса, Суд Котиби мазкур ижтимоий халқаро ташкилотни огоҳлантиради ва унга кўриладиётган иш юзасидан йиғилган ҳужжатлар нусхасини юборади.

35-модда

1. Суд ушбу Статут иштирокчилари бўлган давлатлар учун очиқдир.
2. Суднинг бошқа давлатлар учун очиқ бўлиш шартлари Хавфсизлик Кенгаши томонидан амалдаги шартномаларни ўз ичига олган алоҳида қарорларга риоя этилган ҳолда белгиланади; бу шартлар томонларни Суд олдида асло нотенг аҳволга солиб қўйиши мумкин эмас.
3. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Аъзоси бўлмаган давлат кўриладиётган ишда томон бўлса, Суд бу томон Суд харажатларини қоплаш учун тўлаши лозим бўлган пул миқдорини белгилайди. Агар мазкур давлат

Суд харажатларида иштирок этаётган бўлса, бу қарор қўлланилмайди.

36-модда

1. Томонлар тарафидан Судга бериладиган барча ишлар ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Низомида ёки амалдаги шартномалар ва Конвенцияларда махсус назарда тутилган барча масалалар Суд ишлаб чиқаришига тегишлидир.
2. Ушбу Статутнинг иштирокчилари бўлган давлатлар исталган вақтда ўзларининг алоҳида битимларисиз, *ipso facto*, худди шундай мажбурият олган ҳар қандай бошқа давлатга нисбатан қуйидагиларга тааллуқли барча ҳуқуқий низолар бўйича мажбурий бўлган Суд юрисдикциясини эътироф этишларини билдира оладилар:
 - a) шартномани шарҳлашга;
 - b) халқаро ҳуқуқнинг ҳар қандай масаласига;
 - c) халқаро мажбурият бузилганини билдирадиган аниқланган фактнинг мавжудлигига;
 - d) халқаро мажбуриятни бузишдан келган зарарни қоплаш учун белгиланган тўловларнинг характери ва миқдorigа.
3. Юқорида келтирилган баёнотлар муқаррар бўлиши ёки у бўлмаса бу давлатлар томонидан муштараклик шартлари билан ёхуд муайян вақтга берилиши мумкин.
4. Бундай баёнотлар сақлаш учун Бош Котибга топширилади, у буларнинг нусхаларини ушбу Статут иштирокчиларига ва Суд Котибига юборади.
5. Халқаро Одил Судлов Доимий Палатаси Статутининг 36-моддаси асосида берилган ва ўз кучида қолиб келаётган баёнотлар ушбу Статут иштирокчилари ўз ўрталаридаги муносабатларда Халқаро Суд юрисдик-

циясини бу баёнотларнинг амал қилиш муддатининг ўтмаган қисми мобайнида ва уларда баён қилинган шартларга мувофиқ ўзлари учун мажбурий, деб ҳисоблашларини билдиради.

6. Иш Суднинг судловига тегишлилиги тўғрисида низо чиққан тақдирда, масала Суднинг ажрими билан ҳал этилади.

37-модда

Амалдаги шартнома ёки Конвенция ишни Миллатлар Лигаси томонидан таъсис этилиши лозим бўлган Судга ёки Халқаро Одил Судлов Доимий Палатасига оширишни назарда тутган ҳамма ҳолларда ушбу Статут иштирокчилари бўлган томонлар ўртасидаги иш Халқаро Судга оширилмоғи лозим.

38-модда

1. Ўзига берилган низоларни халқаро ҳуқуқ асосида ҳал қилишга мажбур бўлган Суд қуйидагиларни қўлайди:
- a) низоли давлатлар томонидан маълум маънода эътироф этилган қоидаларни белгиловчи ҳам умумий, ҳам махсус Конвенцияларни;
 - b) ҳуқуқий норма сифатида эътироф этилган умумий амалиётнинг далили бўлган халқаро одатни;
 - c) ҳуқуқнинг мутараққий миллатлар эътироф этган умумий принципларини;
 - d) 59-моддада кўрсатилган изоҳ билан, ҳуқуқий нормаларни белгилаш учун ёрдамчи восита сифатида суднинг ҳал қилув қарорларини ва турли миллатларнинг ижтимоий ҳуқуқ бўйича энг малакали мутахассисларининг доктриналарини.

2. Бу қарор, агар томонлар рози бўлсалар, Суднинг ишни *ex aequo et bono* ҳал қилиш ҳуқуқини чеклаб қўймайди.

III БОБ

СУДДА ИШ КЎРИШ

39-модда

1. Суднинг расмий тиллари француз ва инглиз тилларидир. Агар томонлар ишни француз тилида олиб боришга рози бўлсалар, қарор француз тилида чиқарилади. Агар томонлар ишни инглиз тилида олиб боришга рози бўлсалар, қарор инглиз тилида чиқарилади.
2. Қайси тил қўлланилиши хусусида келишув бўлмаса, ҳар бир томон Судда сўзлаётганда ўзи истаган тилдан фойдаланиши мумкин; Суд қарори француз ёки инглиз тилида чиқарилади. Бундай ҳолда Суд, айтилиши вақтда, икки матндан қайси бири аслига тўғри, деб қаралишини белгилаб беради.
3. Суд томонлардан ҳар бирининг илтимоси бўйича унга француз ва инглиз тилларидан бошқа тилда фойдаланиш ҳуқуқини беришга мажбур.

40-модда

1. Судда ишлар вазиятга қараб ё махсус келишувни маълум қилиш ёки Котиб номига ёзма ариза бериш орқали қўзғатилади. Ҳар икки ҳолда ҳам низо сабаби ва томонлар кўрсатилиши керак.
2. Котиб аризани дарҳол барча манфаатдор шахсларга маълум қилади.
3. У, шунингдек, Бош Котиб орқали Бирлашган Миллатлар Ташкилотини ҳамда Судга кириш ҳуқуқига эга бўлган бошқа давлатларни хабардор қилади.

41-модда

1. Суд, агар вазият тақозо этади деб билса, томонлардан ҳар бирининг ҳуқуқини таъминлаш учун қўлланилиши лозим бўлган ҳар қандай муваққат чорани кўрсатишга ҳақлидир.
2. Узил-кесил қарор қабул қилишдан аввал таклиф этилаётган тадбирлар туғрисидаги маълумот дарҳол томонларга ва Хавфсизлик Кенгашига маълум қилинади.

42-модда

1. Томонлар номидан уларнинг вакиллари ҳаракат қиладилар.
2. Улар Судда ишончли вакиллари ёки адвокатлардан фойдаланишлари мумкин.
3. Судда томонлар номидан иш кўрувчи вакиллар, ишончли вакиллар ва адвокатлар ўз мажбуриятларини мустақил адо этишлари учун зарур бўлган имтиёзлар ва дахлсизликлардан фойдаланадилар.

43-модда

1. Судда иш кўриш икки қисмдан иборат: ёзма ва оғзаки иш кўриш.
2. Судда ёзма иш кўриш Судга ва томонларга меморандум, контрмеморандумлар ва агар талаб қилинса, уларга жавобларни, шунингдек, уларни тасдиқловчи барча қоғоз ва ҳужжатларни маълум қилишдан иборат бўлади.
3. Бу маълумотлар Суд белгилаган тартибда ва муддатда Котиб орқали маълум қилинади.
4. Томонлардан бири тарафидан тақдим этилган ҳар қандай ҳужжат тасдиқланган нусхаси билан бошқа томонга маълум қилиниши керак.

5. Судда оғзаки иш кўриш Суднинг гувоҳлар, экспертлар, вакиллар, ишончли вакиллар ва адвокатларнинг сўзларини тинглашдан иборат бўлади.

44-модда

1. Суд барча ахборотларни вакиллар, ишончли вакиллар ва адвокатлардан бошқа шахсларга бериш учун ҳудудда шу ахборот топширилиши керак бўлган давлат ҳукуматига бевосита мурожаат қилади.
2. Жойларда далил-исбот олиш чораларини кўриш зарур бўлган ҳолларда ҳам шу қоида қўлланади.

45-модда

Ишни кўриш Раиснинг ёки у раислик қила олмаса, Раис ўринбосарининг раҳбарлигида олиб борилади; агар униси ҳам, буниси ҳам раислик қила олмаса, ҳозир бўлган судьяларнинг каттаси раислик қилади.

46-модда

Судда ишни кўриш, агар суднинг бошқа қарори бўлмаса ёки томонлар оммани киритмасликни талаб қилмасалар, очиқ-ошкора олиб борилади.

47-модда

1. Ҳар бир Суд мажлисида Раис, Котиб томонидан имзоланадиган баённома тўлдирилади.
2. Фақат шу баённома ҳақиқийдир.

48-модда

Суд ишни юбориш тўғрисида фармойиш беради, ҳар бир томон далилларини узил-кесил баён қиладиган шакл

ва муддатларни белгилайди ва исботлар йиғиш учун барча чораларни кўради.

49-модда

Суд, ҳатто ишни кўриш бошлангунча ҳам, вакиллардан ҳар қандай ҳужжат ёки тушунтириш хатларини тақдим этишни талаб қилиши мумкин. Талаб рад этилган тақдирда акт тузилади.

50-модда

Суд исталган пайтда тергов ёки экспертиза ўтказишни ўз хоҳишига кўра ҳар қандай шахс, коллегия, бюро, комиссия ёки бошқа ташкилотга топшириши мумкин.

51-модда

Ишни кўриш пайтида гувоҳлар ва экспертлар ишга тааллуқли барча саволлар билан 30-моддада эслатиб ўтилган Суднинг Регламентда белгиланадиган шартларига риоя қилинган ҳолда таништирилади.

52-модда

Белгиланган муддатда далиллар тўплаб бўлинганидан кейин Суд томонлардан бири бошқа томоннинг розилигисиз кейинги тақдим этмоқчи бўлган барча оғзаки ва ёзма далил-исботларни қабул қилишни рад этиши мумкин.

53-модда

1. Агар томонлардан бири Судга келмаса ёки ўз далилларини тақдим этмаса, бошқа томон Суддан ишни ўз фойдасига ҳал этишни сўраши мумкин.
2. Суд бу илтимосни қондиришдан олдин ишнинг 36- ва 37-моддаларига мувофиқ ўз судловига тегишлилигигаги-

на эмас, балки бу даъвонинг етарлича амалий ва ҳуқуқий асосга эгаллигига ҳам ишонч ҳосил қилиши керак.

54-модда

1. Вакиллар, адвокатлар ва ишончли вакиллар Суд раҳбарлигида ўзларининг иш бўйича тушунтиришларини тугатганларидан кейин, Раис ишни кўриш тугаганлигини эълон қилади.
2. Суд қарорларни муҳокама қилиш учун чиқиб кетади.
3. Суд муҳокамалари ёпиқ мажлисда ўтади ва сир сақланади.

55-модда

1. Барча масалалар ҳозир бўлган судьяларнинг кўпчилик овози билан ҳал қилинади.
2. Овозлар тенг бўлиб қолган ҳолда Раиснинг ёки унинг ўрнидаги Судьянинг овози ҳал қилувчи ҳисобланади.

56-модда

1. Қарорда асосланган мулоҳазалар келтирилмоғи лозим.
2. Қарор уни қабул қилишда иштирок этган судьялар номини ўз ичига олади.

57-модда

Агар қарор, умуман ёки қисман, судьяларнинг яқдил фикрини ифодаламаса, ҳар бир судья ўзининг алоҳида фикрини тақдим этишга ҳақлидир.

58-модда

Қарор Суд Раиси ва Котиб томонидан имзоланади. У Суднинг очик мажлисида томонларнинг вакиллари тегишлича огоҳлантирилгандан кейин эълон қилинади.

59-модда

Суднинг қарори фақат ишда иштирок этувчи томонлар учун ва фақат шу иш бўйича мажбурийдир.

60-модда

Қарор қатъий ва уни қайта кўриш бўйича шикоят қилиш мумкин эмас. Қарорнинг маъноси ва ҳажми тўғрисида низо чиққан ҳолда, ҳар қандай томоннинг талаби бўйича уни шарҳлаш Судга тегишлидир.

61-модда

1. Қарорни қайта кўриб чиқишни фақат ўз характерига кўра иш натижасига ҳал қилувчи таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ва қарор чиқариш вақтида Судга ҳам, қайта кўришни сўраётган томонга ҳам маълум бўлмаган янгидан очилган ҳолатлар асосидагина илтимос қилиш мумкин, лекин шундай шарт биланки, бундай беҳабарлик эътиборсизликнинг оқибати бўлмаслиги керак.
2. Ишни қайта кўриш Суднинг ишни қайта кўришга асос берадиган характердаги янги ҳолатлар борлиги аниқ белгиланган ва, шу тўғрисида, қайта кўриш ҳақидаги илтимос қабул қилиниши эълон этилган ажрим билан бошланади.
3. Суд ишни қайта кўришни бошлашидан олдин қарорнинг шартлари бажарилишини талаб қилиши мумкин.
4. Ишни қайта кўриш ҳақидаги илтимос янги ҳолатлар очилганидан кейин олти ойлик муддат ўтганига қадар қилиниши керак.
5. Қарор чиқарилган пайтдан бошлаб ўн йил ўтганидан кейин қайта кўриш ҳақида ҳеч қандай илтимос қилиш мумкин эмас.

62-модда

1. Агар бирон-бир давлат иш бўйича қабул қилинган қарор унинг ҳуқуқий характердаги манфаатига дахл қилиши мумкин, деб ҳисобласа, бу давлат ишда қатнашишга рухсат этилишини сўраб, Судга мурожаат қилиши мумкин.
2. Бундай илтимос бўйича қарор чиқариш Судга тегишлидир.

63-модда

1. Ишдан манфаатдор томонлардан бошқа давлатлар ҳам иштирок этадиган Конвенцияларни шарҳлаш масаласи қўзғалган тақдирда, Суд Котиби дарҳол бу давлатларнинг ҳаммасини хабардор қилади.
2. Бундай хабарномани олган давлатларнинг ҳар бири ишда қатнашиш ҳуқуқига эгадир ва у шу ҳуқуқдан фойдаланса, қарордаги шарҳлар унинг учун ҳам баб-баравар мажбурий бўлади.

64-модда

Суднинг бошқача ажрими бўлмаса, ҳар бир томон ўз суд харажатини ўзи қоплайди.

IV БОБ

КОНСУЛЬТАТИВ ХУЛОСАЛАР

65-модда

1. Суд ҳар қандай юридик масала бўйича, Бирлашган Миллатлар Низомининг ўзи томонидан ёки шу Низомга мувофиқ сўровлар қилишга ваколат берилган ҳар қандай муассаса сўрови бўйича консултатив хулосаларини бериши мумкин.
2. Суднинг консултатив хулосалари сўралган масалалар Судга хулоса сўралаётган масала аниқ баён этилган ёзма аризада топширилади; унга масалани ёритиш учун хизмат қила олувчи барча ҳужжатлар илова қилинади.

66-модда

1. Суд Котиби Судда иштирок этиш ҳуқуқига эга барча давлатларни консултатив хулоса ҳақида илтимос қилинган аризадан хабардор қилади.
2. Бундан ташқари, Суд Котиби махсус ва бевосита хабарнома юбориб, Судда иштирок этиш ҳуқуқига эга давлатни, шунингдек, Суднинг (ёки Суд мажлис қилмаётган бўлса, унинг Раисининг) фикрича, мазкур масала бўйича маълумотлар бера олувчи ҳар қандай халқаро ташкилотни Суднинг Раис тайинлаган вақт ичида масалага оид ёзма маърузаларни қабул қилишга ёки шундай оғзаки маърузаларни шу мақсадда тайинладиган очиқ мажлисда тинглашга тайёр эканини хабар қилади.
3. Агар Судда иштирок этиш ҳуқуқига эга бундай давлат ушбу модданинг 2-бандида эслатилган алоҳида хабарномани олмаса, унда ёзма маъруза тақдим этиш

истагини билдириши ёки ўзини тинглашларини сўраши мумкин; Суд ушбу масала бўйича қарор қабул қилади.

4. Ёзма ёки оғзаки маърузани ҳавола қилган давлатлар ва ташкилотлар ёки уларнинг ҳар бирлари бошқа давлатлар ёки ташкилотлар томонидан ҳар бир айрим ҳолда Суд ёки, агар у мажлис қилмаётган бўлса, Суд Раиси томонидан белгиланган шакл, ҳажм ва муддатларда қилинган маърузаларнинг муҳокамасига киритиладилар. Шу мақсадда Суд Котиби тегишли вақтда барча шундай маърузалар ҳақида ўзлари шундай маъруза топширган давлат ва ташкилотларни хабардор қилади.

67-модда

Суд ўзининг консултатив хулосаларини очиқ мажлисда чиқаради. Бу ҳақда Бош Котиб ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг бевосита манфаатдор аъзолари, бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотларнинг вакиллари огоҳлантириладилар.

68-модда

Суд ўзининг консултатив вазифаларини бажариш чоғида юқорида кўрсатилганлардан ташқари ушбу Статутнинг низоли ишларга тааллуқли қарорларига ўзи мақбул деб топган даражада таянади.

V БОБ ТУЗАТИШЛАР

69-модда

Ушбу Статутга тузатишлар Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Низомида ушбу Низомга тузатишлар учун кўзда тутилган тартибда, аммо Бош Ассамблея томонидан Хавфсизлик Кенгашининг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Аъзолари бўлмаган, лекин Статутнинг қатнашчилари бўлган давлатларнинг иштирокига тааллуқли тавсиясига биноан белгиланиши мумкин бўлган барча қоидаларга риоя қилган ҳолда киритилади.

70-модда

Суд ушбу Статутга ўзи зарур деб топган тузатишларни, уларни 69-моддада баён этилган қоидаларга биноан кейинроқ кўриб чиқиш учун Бош Котибга ёзма равишда хабар қилган ҳолда, киритишни таклиф этиш ҳуқуқига эга.

